POLSKI ZWIĄZEK HODOWCÓW I PRODUCENTÓW TRZODY CHLEWNEJ
POLSUS

infoPOLSUS

OGÓLNOPOLSKI BIULETYN DLA HODOWCÓW I PRODUCENTÓW TRZODY CHLEWNEJ
ISSN 1897-1687 STYCZEŃ 2011, Nr 11

Jaki będzie Nowy Rok dla producentów trzody chlewnej?

M. Koleśnikow

Biożywność a "POLSUS"

T. Blicharski

Funkcjonowanie ferm świń w aspekcie ochrony środowiska

A. Pietruszka

HARMONOGRAM TARGÓW I WYSTAW 2011

Lp.	TERMIN	NAZWA	ORGANIZATOR
1	**28-29.05.2011**	„XX TARGI ROLNICZE LUBNIEWICE 2011"	Lubuski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Kalsku Oddział w Lubniewicach
2	**04-05.06. 2011**	WYSTAWA ZWIERZAT HODOWLANYCH LUBAŃ	Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego Dział Technologii Produkcji i Doświadczalnictwa w Lubaniu
3	**5.06.2011**	XVIII TARGI ROLNICZE „AGRO - TARG 2011" W KALSKU	Lubuski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Kalsku
4	**18-19.06.2011**	TARGI ROLNE ,,W SERCU POLSKI" XIII WOJEWÓDZKA WYSTAWA ZWIERZĄT HODOWLANYCH	Łódzki Ośrodek Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Bratoszewicach
5	**18-19.06.2011**	REGIONALNA WYSTAWA ZWIERZĄT HODOWLANYCH PODCZAS ŻUŁAWSKICH TARGÓW ROLNYCH STARE POLE	Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego
6	**18-19.06.2011**	MAZOWIECKIE DNI ROLNICTWA	Mazowiecki Ośrodek Doradztwa Rolniczego Oddział Poświętne w Płońsku
7	**17-19.06.2011**	XVII REGIONALNA WYSTAWA ZWIERZĄT HODOWLANYCH W SIELINKU	Wielkopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Poznaniu Centrum Wystawienniczo-Szkoleniowe Sielinko
8	**25-26.06.2011**	XIII REGIONALNA WYSTAWA ZWIERZĄT HODOWLANYCH W BOGUCHWALE	Podkarpacki Ośrodek Doradztwa Rolniczego Boguchwała
9	**25-26.06.2011**	WYSTAWA ZWIERZAT HODOWLANYCH SZEPIETOWO	Ośrodek Doradztwa Rolniczego Szepietowo
10	**25-26.06.2011**	VI ŚWIĘTOKRZYSKA WYSTAWA ZWIERZĄT HODOWLANYCH MODLISZEWICE	Świętokrzyski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Modliszewicach
11	**2-3.07. 2011**	XII REGIONALNA KUJAWSKO-POMORSKA WYSTAWA ZWIERZĄT HODOWLANYCH W MINIKOWIE	Kujawsko-Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Minikowie
12	**9-10.07.2011**	XXV WYSTAWA ZWIERZĄT HODOWLANYCH, MASZYN I URZĄDZEŃ ROLNICZYCH	Lubelski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Końskowoli Ośrodek Szkoleniowo - Wystawienniczy w Sitnie
13	**20 -21.08. 2011**	XV PAŁUCKIE TARGI ROLNE W ŻNINIE IX PAŁUCKA WYSTAWA TRZODY CHLEWNEJ W ŻNINIE	Wydawnictwo Dominika Księskiego WULKAN
14	**3-4.09. 2011**	WARMIŃSKO-MAZURSKA WYSTAWA ZWIERZĄT HODOWLANYCH W OLSZTYNIE	Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Olsztynie
15	**28-29.05.2011 lub 24-25.09.2011**	VIII REGIONALNA WYSTAWA ZWIERZĄT HODOWLANYCH W OPOLU - BIERKOWICACH	Izba Rolnicza w Opolu
16	**9-11.09.2011**	XXIV BARZKOWICKIE TARGI ROLNE 'AGRO POMERANIA'	Zachodniopomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Barzkowicach
17	**10-11.09.2011**	MIĘDZYNARODOWE DNI Z DORADZTWEM ROLNICZYM	Mazowiecki Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Warszawie Oddział w Siedlcach
18	**24-25.09.2011**	WYSTAWA ZWIERZĄT HODOWLANYCH BOLESŁAWOWO	Zespół Szkół Rolniczych Centrum Kształcenia Praktycznego w Bolesławowie

Szanowni Czytelnicy,

Minął dziwny rok, pełen niespodziewanych wydarzeń. Dla nas, trzodziarzy, bardzo nieprzyjemnym zaskoczeniem był drastyczny wzrost cen zbóż po żniwach. Utrzymują się wysokie ceny pasz a ceny trzody zachowują się zgodnie z europejskimi trendami, nie dając producentom powodów do radości.

Mamy ciągle bardzo niski stan pogłowia trzody w kraju, odbudowa stada przebiega niezwykle powoli. Co gorsza, staliśmy się poważnym importerem prosiąt, oddając w ten sposób ich producentom zasadniczą część zysku. W trudnych, kryzysowych czasach nie będzie łatwo o wsparcie dla krajowych producentów prosiąt i utrzymujących lochy. Jednak każda złotówka przeznaczona na jakiekolwiek wsparcie dla producentów trzody, powinna być jeszcze raz obejrzana i skierowana do tych, którzy najbardziej przyczyniają się do trwałej odbudowy stada podstawowego.

Zapewne, gdy ten numer infoPOLSUS ukaże się drukiem, nie ucichnie jeszcze sprawa zaświadczeń weterynaryjnych. Producenci trzody są bardzo wdzięczni Ministrowi Rolnictwa za zdecydowaną postawę w tej trudnej sprawie. W czasach, gdy ze względu na wysokie koszty produkcji, spowodowane drastyczną zwyżką cen pasz, hodowcy ponoszą straty bądź uzyskują tylko minimalny dochód, funkcjonujące dotychczas ceny na zaświadczenia weterynaryjne były nie do przyjęcia. Osłabiało to całą branżę, długofalowo nie służąc też wcale interesom lekarzy weterynarii. Tryby wydawania tych zaświadczeń często budziły wiele zastrzeżeń, przyczyniając się do demoralizacji lekarzy i rolników.

W dyskusjach nad problemem należy mieć na uwadze ścisłe ekonomiczne powiązanie rolników i lekarzy weterynarii. Pogorszenie sytuacji ekonomicznej producentów trzody i spadek produkcji odbiją się negatywnie także na dochodach lekarzy weterynarii.

Na łamach naszego wydawnictwa poruszamy kilka istotnych obecnie problemów, dajemy m.in. ocenę sytuacji rynkowej i nieco prognostyki. Szczególną uwagę zwracamy na poprawę produkcji prosiąt i nowe kierunki w produkcji świń. Czas na intensywne prace nad zmianą wizerunku mięsa wieprzowego, a w następnym etapie produkcję takiego mięsa, które nie tylko nie będzie szkodliwe ale wręcz prozdrowotne.

W imieniu redakcji chcę złożyć Czytelnikom w Nowym Roku 2011, najserdeczniejsze życzenia. Życzę Państwu siły i wytrwałości, aby móc wspólnie sprostać oczekującym nas w nadchodzącym roku wyzwaniom.

dr inż. Tadeusz Blicharski
Redaktor Naczelny

SPIS TREŚCI

Jaki będzie Nowy Rok dla producentów trzody chlewnej? 3
Michał Koleśnikow

Biożywność a „POLSUS” 6
Tadeusz Blicharski, Anna Hammermeister, Katarzyna Skrzymowska

Funkcjonowanie ferm świń w aspekcie ochrony środowiska 10
Arkadiusz Pietruszka

Kokcydioza - problem niemal każdej hodowli trzody chlewnej w Polsce 15
Multi Communications

Długość użytkowania rozpłodowego loch ważnym czynnikiem produkcyjnym 16
Marek Babicz, Zbigniew Bajda

Kompleksowe wyposażenie chlewni 19
Polnet

Zasada wzajemnej zgodności dla gospodarstw utrzymujących świnie 20
Anna Litwinow

Informacje rynkowe 23
Anna Hammermeister

PQS w świecie reklamy 26
Anna Hammermeister, Agnieszka Warda

REDAKCJA ***info*POLSUS**

Redaktor Naczelny:	***dr inż. Tadeusz Blicharski***
Z-ca Redaktora Naczelnego:	***dr inż. Anna Hammermeister***
Zespół Redakcyjny:	***mgr inż. Agnieszka Warda***
	mgr inż. Joanna Mateja
Fotografie:	***zbiory archiwalne PZHiPTCh „POLSUS”***
Fotografia na okładce	***zbiory archiwalne PZHiPTCh „POLSUS”***
skład, łamanie, druk:	***studioMAGIC, www.studioMAGIC.pl***

Adres redakcji:

02-495 Warszawa, ul. Ryżowa 90
tel.: 22 882 82 02
fax: 22 723 00 83
e-mail: redakcja@polsus.pl

Jaki będzie Nowy Rok dla producentów trzody chlewnej?

Michał Koleśnikow
Bank Gospodarki Żywnościowej, Warszawa

Nadejście Nowego Roku jest zawsze czasem podsumowań minionego roku i prognoz na rok następny. A jaki był 2010 rok dla producentów żywca wieprzowego? Co może czekać producentów w roku 2011?

Krótkie podsumowanie 2010 roku

W roku 2010 na polskim rynku wieprzowiny mieliśmy do czynienia z powolną odbudową pogłowia świń i tym samym wzrostem produkcji wieprzowiny i jej eksportu. Jednocześnie nieznacznie zmalał import. Sytuacja na unijnym rynku żywca i mięsa wieprzowego nie była dobra – ceny zakupu świń były niższe niż rok wcześniej. To wszystko, jak również rosnąca siła naszej waluty, spowodowały, że ceny żywca były znacznie niższe niż w roku 2009. Początek roku był trudny, gdyż ceny spadły do najniższego poziomu od dwóch lat. Nieco lepszy okres dla producentów nastąpił jedynie późną wiosną i latem, kiedy trzoda wyraźnie podrożała. Spowodowane to było „kryzysem greckim", na skutek którego silnie osłabiły się europejskie waluty, w tym euro i złoty. Niestety, koniec lata przyniósł zarówno spadek cen skupu żywca, jak i szybki wzrost cen zbóż i roślin oleistych. W rezultacie końcówka roku była dla producentów trudna.

Opłacalność

Osiągnięty wynik finansowy z punktu widzenia producenta jest chyba najlepszym wyznacznikiem tego, czy rok jest dobry czy zły. Każde gospodarstwo oczywiście uzyskuje inny wynik ekonomiczny, zależny od zastosowanej technologii, uzyskanej efektywności, jakości, zarządzania itp. Jednak na każde gospodarstwo z różną siłą oddziałuje bieżąca sytuacja rynkowa. Na opłacalność tuczu trzody chlewnej, co oczywiste, wpływają ceny sprzedaży tuczników oraz ceny pasz. W polskich warunkach stanowią one najczęściej około 50-60% całkowitych kosztów.

Ceny innych środków produkcji mają zazwyczaj mniejszy wpływ na ostateczny poziom opłacalności, gdyż po pierwsze mają mniejszy udział w kosztach, a po drugie ich ceny są mniej zmienne. Dlatego wzajemna relacja cen tuczników i cen pasz mówi bardzo dużo o zmianach opłacalności.

W roku 2010 relacja cen żywca wieprzowego do cen pasz pełnoporcjowych była na zdecydowanie niższym poziomie niż w roku 2009. Jednak, jeśli porównamy ją z sytuacją z bardzo ciężkich lat 2007 i 2008, to okaże się, że nie była ona tak niska. Szczególnie latem, kiedy ceny trzody były stosunkowo wysokie, a ceny pasz jeszcze stabilne. Jednak pod koniec roku opłacalność produkcji trzody zaczęła się szybko obniżać. Podczas gdy w sierpniu za kilogram tucznika można było jeszcze kupić ponad 4,5 kg pełnoporcjowej mieszanki paszowej, to w listopadzie już tylko około 3,6 kg paszy (rys. 1).

Co gorsza, wiele sygnałów wskazuje na to, że pierwsze miesiące 2011 roku mogą być również trudne – relacja cen żywca do cen pasz może nawet ulec dalszemu pogorszeniu. Zazwyczaj styczeń i luty są miesiącami niskich cen żywca, natomiast oczekuje się dalszych wzrostów cen zbóż i roślin oleistych, które są komponentami pasz. W tym okresie opisywana relacja może spaść do poziomu około 3,3-3,5 kilogramów paszy za jeden kilogram tucznika.

Jest wiele przesłanek ku temu, aby oczekiwać, że opłacalność tuczu trzody

Rysunek 1. Relacja cen trzody chlewnej do ceny paszy pełnoporcjowej
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MRiRW

chlewnej w całym 2011 roku będzie niższa niż w 2010 r. Większość analityków oczekuje, że przynajmniej do najbliższych żniw ceny zbóż będą wysokie. Podobne są prognozy odnośnie cen komponentów białkowych pasz. Dlatego, generalnie raczej należy oczekiwać, że pasze będą droższe niż w roku ubiegłym. W listopadzie 2010 r. pełnoporcjowe mieszanki paszowe dla trzody były przeciętnie o 9% droższe niż rok wcześniej. Jeśli spełnią się przewidywania odnośnie cen zbóż i roślin oleistych, w pierwszej połowie 2011 roku pasze dla trzody mogą być o około 10-20% droższe niż w pierwszej połowie 2010 roku.

Oznacza to, że w bieżącym roku prawdopodobnie wyraźnemu wyhamowaniu ulegnie proces odbudowy krajowego pogłowia świń, a nawet jeśli będzie utrzymywała się niska opłacalność, pogłowie może ponownie zacząć spadać. Podobne zjawisko może następować również w wielu innych krajach UE. Jeśli tak się stanie, już pod koniec bieżącego roku lub na początku przyszłego, będziemy mogli zaobserwować podwyżki cen trzody chlewnej wywołane malejącą produkcją.

Pogłowie

W przypadku trzody chlewnej długi cykl produkcyjny oznacza, że zmiany w wielkości i strukturze pogłowia zaobserwowane w 2010 roku będą w dużej mierze rzutować na to, co będzie działo się w roku 2011. Niestety, w momencie pisania artykułu nie były znane jeszcze wyniki listopadowego badania pogłowia. Najnowsze dostępne dane dotyczą badania lipcowego.

Według GUS, w lipcu 2010 r. w Polsce było 14,9 mln świń. Na przestrzeni roku pogłowie wzrosło o 0,6 mln szt., czyli o 4,1%. Z jednej strony to dużo, bo oznacza około 0,8 mln więcej ubitych tuczników w roku, czyli około 60 tys. ton więcej wyprodukowanej wieprzowiny. Z drugiej strony to mało, gdyż aby odbudować produkcję do stanu sprzed kryzysu potrzeba, aby pogłowie rosło dużo szybciej. Przez kilkanaście lat przed 2008 rokiem, pomiędzy kolejnymi dołkami i górkami świńskimi, pogłowie wahało się pomiędzy 17 a 20 mln sztuk. Jak widać, do takiego stanu rzeczy jeszcze wiele nam brakuje (rys. 2).

Warto jednak bardziej szczegółowo przyjrzeć się wynikom badania pogłowia, gdyż pokazuje ono więcej niż tylko powolną odbudowę stada. Okazuje się, że pogłowie trzody chlewnej na ubój rośnie szybciej niż ogólne pogłowie świń i dużo szybciej niż pogłowie loch. Na przestrzeni roku liczba tuczników o masie powyżej 50 kg urosła o 6,9%, podczas gdy liczba loch tylko o 1,6%, a loch prośnych nawet minimalnie spadła!

Co to oznacza?

Po pierwsze, że krajowe stado loch zwiększa się bardzo wolno, co będzie rzutować na spowolnienie tempa dalszej odbudowy krajowego pogłowia świń. Na razie widać, że nie jest możliwe, aby w najbliższych 2-3 latach osiągnęło ono poziom sprzed 2008 roku. W 2011 r. może ono wzrosnąć jedynie nieznacznie.

Po drugie, szybszy wzrost liczby świń na ubój niż liczby loch oznacza, że coraz więcej zwierząt jest importowanych. Dane te wskazują, że część produkcji prosiąt została niejako „wyeksportowana" z Polski do producentów zagranicznych. Rosnące zapotrzebowanie na świnie do tuczu, zgłaszane przez krajowych producentów, było w coraz większym stopniu zaspokajane przez dostawców sprowadzających zwierzęta z zagranicy. Ten fakt z kolei może oznaczać, że mimo prawie zerowego przyrostu liczby loch, krajowe pogłowie świń może nadal powoli rosnąć.

Biorąc pod uwagę dotychczasowe zmiany w pogłowiu oraz przewidywania odnośnie tempa odbudowy krajowego pogłowia trzody można oczekiwać, że w połowie bieżącego roku pogłowie będzie jedynie nieznacznie wyższe niż w połowie 2010 roku i może wynosić pomiędzy 14,85-15,30 mln szt., czyli o 0-3% więcej niż rok wcześniej. Ostateczny poziom pogłowia trzody chlewnej w Polsce będzie zależał od szybkości i siły reakcji rolników na obserwowane w ostatnich miesiącach znaczące pogorszenie opłacalności.

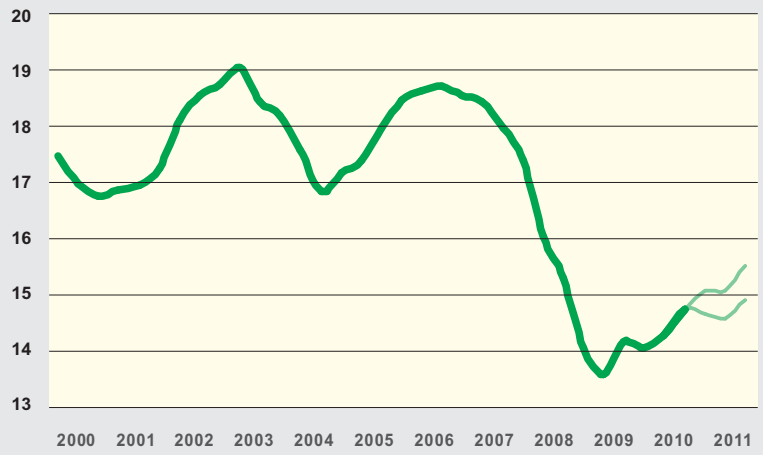

Rysunek 2. Pogłowie trzody chlewnej w Polsce (mln szt)
Źródło: prognoza i obliczenia własne (dane odsezonowane) na podstawie historycznych danych GUS

Ceny

W roku 2010 ceny skupu żywca wieprzowego były znacznie niższe niż w rekordowym roku 2009. Nie było to trudne do przewidzenia, o czym może świadczyć chociażby prognoza zamieszczona na łamach niniejszego pisma rok temu. Prognozowana przeciętna cena w roku mieściła się w przedziale 3,90-4,20 PLN/kg żywca. Teraz możemy powiedzieć, że rzeczywista cena wyniosła około 3,95 PLN/kg, czyli była bliższa niższej granicy prognozy sprzed roku.

Jak natomiast może kształtować się cena trzody chlewnej w nowym roku?

Tym razem odpowiedź na to pytanie wydaje się trudniejsza niż rok temu. A to dlatego chociażby, że zwiększa się niepewność odnośnie dalszej odbudowy krajowego pogłowia świń. Wcześniej oczekiwano, że po głębokim spadku

w 2009 roku, w następnych latach pogłowie będzie się stopniowo odbudowywało. Jednak oczekiwana niska opłacalność tego kierunku produkcji może wyhamować, a nawet odwrócić ten proces już w bieżącym roku lub na początku roku 2012. Gdyby inne warunki na rynku się nie zmieniły, prawdopodobnie pociągnęłoby to za sobą wzrost cen żywca.

Pozytywnie na ceny trzody powinno oddziaływać oczekiwane ogólne ożywienie koniunktury gospodarczej. Wzrost PKB ma przyśpieszyć do 4,4% w porównaniu z szacowanym 3,6% w 2010 roku. O 3-4% mają wzrosnąć przeciętne płace, oczekuje się spadku bezrobocia. To wszystko spowoduje, że konsumenci będą mieli w portfelach trochę więcej pieniędzy.

Z drugiej jednak strony jest szereg czynników, które mogą ograniczać wzrost cen. Po pierwsze, mimo wszystko krajowe pogłowie i produkcja nadal rosną. Ponadto rośnie również produkcja w UE. Komisja Europejska oczekuje, że w pierwszym półroczu bieżącego roku produkcja wieprzowiny w UE może być o 1% wyższa niż w pierwszym półroczu 2010 roku.

Po drugie, niekorzystnie dla producentów może się również kształtować sytuacja na rynkach walutowych. Według prognoz, kurs złotego wobec euro ma w bieżącym roku zarówno rosnąć jak i spadać, a wahania mają być stosunkowo duże. Jednak generalnie, znacząca część analityków zgadza się, że przez większość roku złoty będzie mocniejszy wobec euro niż w 2010 roku. Oznacza to presję w dół na krajowe ceny żywca – potanieje mięso importowane, a mięso eksportowane z Polski stanie się mniej atrakcyjne cenowo dla odbiorców zagranicznych. Podobna sytuacja, ale w większej skali, ma mieć miejsce w większości krajów UE, gdyż oczekuje się, że euro umocni się wobec dolara amerykańskiego.

Biorąc pod uwagę powyższe czynniki można przypuszczać, że generalnie ceny trzody chlewnej w Polsce będą w roku 2011 podobne do tych, zanotowanych w minionym roku lub nieznacznie od nich wyższe. Średnia cena dla całego roku może ukształtować się na poziomie około 3,85-4,25 PLN/kg. Będzie więc znacznie

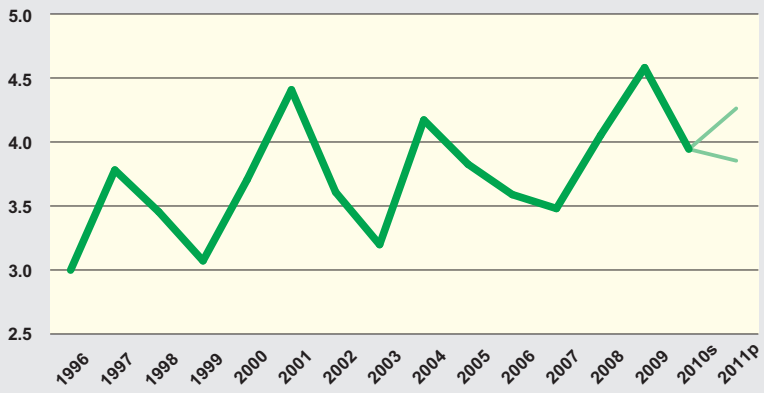

Rysunek 3. Prognoza i historyczne przeciętne roczne ceny skupu trzody chlewnej (PLN/kg wż)
Źródło: obliczenia własne na podstawie danych GUS, prognoza własna

niższa niż w 2009 roku, może być trochę wyższa niż w 2010 i znacznie wyższa niż w latach 2006 i 2007 (rys. 3).

Czy będzie to więc dobry rok dla producentów trzody?

Wygląda na to, że może być trudny. Szczególnie jego pierwsza połowa. W drugim półroczu może być trochę łatwiej. Latem tradycyjnie ceny trzody rosną, a pod koniec roku mogą być już odczuwalne efekty coraz wolniej rosnącej, a może nawet spadającej podaży. Jeśli wysokie będą zbiory zbóż na świecie, mogą zacząć obniżać się ich ceny. Pozostaje oczekiwać, że nie spełnią się czarne scenariusze odnośnie wysokich cen zbóż a złoty nie będzie się szybko umacniał.

APARATY DO DIAGNOZY CIĄŻY DLA LOCH
AGROSCAN
DOPPLER
BALTIPOL
02-786 Warszawa,
ul ZWM 7/41
tel.: 22 780 43 12
tel. kom.: 601 267 308
tel. kom.: 603 110 042
VIRTUALSCAN
www.baltipol.com.pl
e-mail: biuro@baltipol.com.pl
RENCO

INNOWACYJNA GOSPODARKA
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU REGIONALNEGO

Projekt "BIOŻYWNOŚĆ - innowacyjne, funkcjonalne produkty pochodzenia zwierzęcego" współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka

Biożywność a „POLSUS"

Tadeusz Blicharski[1),2)], Anna Hammermeister[2)], Katarzyna Skrzymowska[2)]
[1)]IGiHZ PAN w Jastrzębcu, [2)]PZHiPTCh „POLSUS"

Czy mięso wieprzowe jest szkodliwe dla naszego zdrowia?

Wraz ze wzrostem zamożności społeczeństwa rośnie dostęp do składników naszej diety, dawniej trudniejszych do zdobycia. Dotyczy to zwłaszcza mięsa, które historycznie zawsze było pożądanym składnikiem jadłospisu, ale z racji konkurencyjności pokarmowej wielu zwierząt rzeźnych, dla człowieka było drogie i trudno dostępne. Rozwój nowoczesnego rolnictwa spowodował powszechność produkcji mięsa. Jest ono najważniejszym źródłem egzogennych składników pokarmowych, pochodzących z innych organizmów żywych, a przede wszystkim dostarcza dużych ilości białka.

Wzrost spożycia mięsa jest chronologicznie utożsamiany z pokonaniem kolejnej bariery dla rozwoju homo sapiens.Zależnie od warunków klimatycznych, glebowych i związanych z tym tradycji kulinarnych, różne gatunki zwierząt rzeźnych nabrały w poszczególnych krajach, kulturach i religiach szczególnego znaczenia. W Polskiej tradycji szczególne znaczenie ma mięso wieprzowe. Mimo, że jest powszechnie spożywane to jest dość często bardzo negatywnie postrzegane. Panuje powszechne przekonanie o niekorzystnym wpływie mięsa wieprzowego na zdrowie człowieka. Propagowane są opinie, że jego udział w diecie powinien być ograniczony, bowiem przyczynia się do wzrostu zachorowań na choroby nowotworowe, układu krążenia i wzrost poziomu, tzw. „złego cholesterolu" (frakcja LDL). Wbrew tym opiniom wieprzowina ciągle jest najczęściej spożywanym rodzajem mięsa w Polsce. Struktura spożycia mięsa wskazuje, że przedkładamy wieprzowinę nad drób czy wołowinę, przy marginalnym znaczeniu mięsa innych gatunków zwierząt. Statystyczny mieszkaniec naszego kraju zjada ok. 40 kg wieprzowiny w ciągu roku, co stanowi około 60-70% ogólnego spożycia mięsa. Prognozy MRiRW przewidywały wzrost tego spożycia do 45 kg w 2010 r.

Argumenty o nadmiernej zawartości tłuszczu w mięsie wieprzowym są już nieaktualne, ponieważ prowadzona od wielu lat systematyczna praca hodowlana, mająca na celu poprawę mięsności u świń, przyniosła wyraźne efekty w postaci zwiększenia zawartości mięsa w tuszy, przy równoczesnym obniżeniu otłuszczenia (wykres 1).

Biorąc pod uwagę skład chemiczny mięsa, prawie wszyscy zdają sobie sprawę, że jest ono bardzo cennym źródłem składników odżywczych. Dostarcza człowiekowi aminokwasów egzogennych, bez których nie mogą powstawać w organizmie własne białka. Białka roślinne (nawet soja) nie są w stanie zapewnić wszystkich aminokwasów egzogennych, potrzebnych człowiekowi do prawidłowego funkcjonowania. Profesor Koćwin-Podsiadła podaje, że człowiek ma ograniczoną zdolność do wytwarzania aminokwasu tauryny, która nie występuje w świecie roślin. I chociaż nie jest ona wykorzystywana do produkcji białka, to bierze udział w jego przemianach. Tauryna odpowiada, między innymi za prawidłowe funkcjonowanie serca a jej niedobór prowadzi do zwyrodnienia mięśnia sercowego.

Jednocześnie wartość dietetyczna mięsa wieprzowego budzi zastrzeżenia ze względu na obecny w nim tłuszcz o stosunkowo dużej ilości nasyconych kwasów tłuszczowych i cholesterolu. Ponadto, mając na uwadze, że niemal połowa mięsa wieprzowego spożywana jest w postaci przetworów, zwraca się uwagę na szkodliwość zwykle nadmiernej zawartości soli kuchennej i dodatków stosowanych przy przetwarzaniu mięsa.

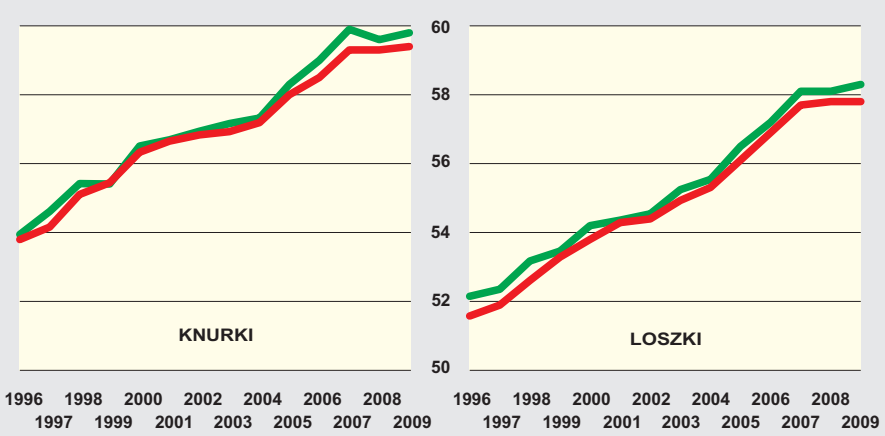

Wykres 1. Zawartość mięsa w tuszy standaryzowana, 1996-2009

Mając na uwadze wiele aspektów związanych z konsumpcją mięsa wieprzowego, korzyści, zagrożenia a także tradycje kulinarne i powszechny trend do zdrowego odżywiania się, podjęto działania nad opracowaniem technologii produkcji mięsa wieprzowego i jego przetworów o wysokich wartościach odżywczych, właściwościach organoleptycznych i jednocześnie, oprócz ograniczenia negatywnego wpływu na zdrowie konsumentów, także o podwyższonej zawartości deficytowych w naszej diecie pierwiastków, komponentów o prozdrowotnym działaniu i zapewnienia możliwie długiego okresu przydatności do spożycia, przy zachowaniu funkcjonalnych wartości mięsa.

Czy wieprzowina może być jeszcze zdrowsza?

Ważnym pierwiastkiem śladowym, niezbędnym do prawidłowego funkcjonowania organizmu ludzi i zwierząt, a zarazem deficytowym w warunkach produkcji rolniczej Polski, jest selen. Selen działa przede wszystkim w systemie antyoksydacyjnym i odpornościowym. Wykazano korzystny wpływ selenu na zmniejszenie ryzyka wystąpienia chorób nowotworowych. Przy czym potwierdzono negatywne działanie zarówno jego niedoboru, jak i nadmiaru w diecie. Właściwy poziom selenu w diecie powinien być dość ściśle respektowany. Spośród zalecanej dziennej dawki selenu dla mężczyzn - 70 µg i ok. 55 µg dla kobiet, przeciętnie odpowiednio 19,6% pochodzi ze spożywanego mięsa a 16,5% z jego przetworów. Biorąc pod uwagę potencjalnie duże znaczenie mięsa jako nośnika tego pierwiastka, należy poważnie rozpatrzyć zwiększenie poziomu selenu w mięsie wieprzowym, poprzez stosowanie w żywieniu świń kontrolowanego dodatku tego pierwiastka.

Poziom selenu w mięsie można zwiększyć stosując w żywieniu zwierząt rzeźnych dodatek tego pierwiastka. Jak wykazały badania, lepsze efekty daje stosowanie selenu w formie organicznej (drożdże selenowe zawierające selenometioninę i selenocysteinę) niż w formie nieorganicznej (selenit sodu, selenin sodu). Także w Polsce, kraju o glebach ubogich w selen, potwierdzono wpływ podawania w paszy selenu organicznego na niektóre, ważne parametry jakości mięsa.

Jak wspomniano, konsumpcji mięsa wieprzowego przypisuje się powstawanie szeregu zagrożeń dla zdrowia konsumentów, jednocześnie upatrując prozdrowotnego działania w jak największym udziale w diecie ryb zimnowodnych i ich tłuszczów. Uważa się, że należy w diecie człowieka, w jak największym stopniu zastąpić nasycone kwasy tłuszczowe, kwasami jednonienasyconymi i wielonienasyconymi. Kwasy nasycone (palmitynowy, stearynowy, mirystynowy, laurynowy) występujące obficie w tłuszczach zwierzęcych, podnoszą zawartość cholesterolu we krwi, przyspieszając w ten sposób niekorzystne zmiany w tętnicach.

Jednym ze wskaźników jakości zdrowotnej diety jest poziom spożycia wielonienasyconych kwasów tłuszczowych grupy omega-3 i jego proporcja do kwasów grupy omega-6 (zaliczanych do tzw. Niezbędnych Nienasyconych Kwasów Tłuszczowych - NNKT). W przeciętnym sposobie odżywiania proporcja ta znacznie odbiega od prawidłowej, z powodu zbyt wysokiego spożycia tłuszczów nasyconych oraz kwasów tłuszczowych omega-6 wraz z tłuszczami roślinnymi i zarazem zbyt niskiego - kwasów omega-3.

Kwasy tłuszczowe omega-3, zwłaszcza frakcje długołańcuchowe (LC PUFA - long chain polyunsaturated fatty acids) - EPA i DHA (kwas eikozapenta- i dokozaheksaenowy) są niezbędne dla prawidłowego przebiegu przemian metabolicznych, a ich niemal jedynym źródłem w diecie są ryby i zwierzęta morskie, a właściwie ich tłuszcz. W organizmie człowieka długołańcuchowe kwasy omega-3 wchodzą w skład fosfolipidów błon komórkowych, a szczególnie wysoki ich poziom występuje w tkance centralnego układu nerwowego, siatkówce i jądrach. Wykazano, że EPA i DHA wpływają, m.in. na hamowanie rozwoju schorzeń układu krążenia, zakrzepów naczyniowych, niektórych postaci nowotworów, reakcji zapalnych i alergicznych, obniżenie poziomu trójglicerydów i podwyższenie korzystnej frakcji HDL cholesterolu w surowicy krwi. Ponadto, pełnią one ważną rolę w prawidłowym rozwoju i funkcjonowaniu układu nerwowego, zwłaszcza mózgu i narządu wzroku.

Drogą zwiększenia udziału kwasów tłuszczowych omega-3 w diecie jest, m.in. wzrost spożycia ryb morskich lub suplementacja diety innymi produktami żywnościowymi wzbogaconymi dodatkiem kwasów omega - 3, np. w postaci nieuwodornionego oleju rybiego.

Ze względu na poważne znaczenie mięsa wieprzowego w diecie, obniżenie poziomu nasyconych kwasów tłuszczowych i zwiększenie udziału jednonienasyconych i wielonienasyconych kwasów tłuszczowych mogłoby mieć korzystny wpływ na ogólny poziom zdrowia społeczeństwa.

Od lat stosuje się w żywieniu trzody chlewnej komponenty - tłuszcze roślinne, mające za zadanie przede wszystkim zwiększać wartość energetyczną paszy. Badania nad wpływem stosowania tłuszczów paszowych na jakość tuszy, mięsa i tłuszczu wskazują na możliwości zmiany profilu kwasów tłuszczowych w mięsie poprzez odpowiednie żywienie zwierząt rzeźnych.

Jednak okazuje się, że nadmierna ilość wielonienasyconych kwasów tłuszczowych w tłuszczu śródmięśniowym lub zapasowym, wpływa niekorzystnie na właściwości technologiczne i jakościowe, głównie sensoryczne, mięsa. Miękki, mazisty tłuszcz, pogorszenie smaku i zapachu mięsa, zmniejszona trwałość, ograniczone możliwości przechowywania - to podstawowe problemy związane z modyfikowaniem profilu kwasów tłuszczowych mięsa i jego przetworów. Stąd szczególna ostrożność w zakresie ilości i jakości podawanych w paszy kwasów tłuszczowych.

Dodatkowo trzeba mieć na względzie nietrwałość NNKT i ich wrażliwość na czynniki zewnętrzne. Dotyczy to zwłaszcza kwasów omega-3 i omega-6. Dodatek wielonienasyconych kwasów tłuszczowych w paszy dla zwierząt wymaga dodatku przeciwutleniaczy. Utlenianie kwasów omega może zachodzić na niemal każdym etapie ich zadawania, przetwarzania i obecności w mięsie. Jednym z ważniejszych antyutleniaczy, stosowanych w żywieniu trzody, jest witamina E. Jedną z jej głównych funkcji w organizmie jest działanie antyoksydacyjne przez stabiliza-

cję podatnych na utlenianie fosfolipidów w membranie komórkowej i innych mających predyspozycje do oksydacji związków, takich jak witamina A, karotenoidy i związki pośrednie z przemiany węglowodanowej. Witamina E przyczynia się także do usuwania nadtlenków z organizmu, przy czym potrzebny jest też do tego selen. Witamina E i selen działają synergistycznie, wzajemnie się uzupełniając.

Oprócz czynników zewnętrznych (np. żywienie) duże znaczenie dla jakości mięsa mają także cechy odziedziczone. Przez długi czas wykazywano duże zróżnicowanie cech jakości mięsa dla poszczególnych ras. Obecnie tak dużego zróżnicowania już nie ma, choć nadal niektóre z ras są uważane za szczególnie cenne w tym zakresie, a np. rasie pietrain przypisuje się generalnie gorszą jakość mięsa.

Jeśli tak, to jak to zrobić?

W roku 2009 PZHiPTCh „POLSUS" przystąpił do konsorcjum, ubiegającego się przyjęcie do realizacji projektu „BIOŻYWNOŚĆ - INNOWACYJNE, FUNKCJONALNE PRODUKTY POCHODZENIA ZWIERZĘCEGO", współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka. Projekt dotyczy doskonalenia różnych produktów pochodzenia zwierzęcego, w tym mięsa wieprzowego. Część dotycząca wieprzowiny nosi tytuł *„Pozyskiwanie mięsa wieprzowego o wysokiej wartości odżywczej i prozdrowotnej spełniającego kryteria żywności funkcjonalnej".*

W roku 2010 projekt został, po dobrych ocenach, przyjęty do realizacji i rozpoczęto wykonanie ustalonych harmonogramów. Część dotycząca wieprzowiny jest realizowana pod głównym nadzorem Instytutu Genetyki i Hodowli Zwierząt PAN w Jastrzębcu, jednak stanowi efekt współpracy kilku znaczących ośrodków naukowych. Osiągnięcie założonego tematem celu jest bardzo złożonym przedsięwzięciem, stąd obszerna jest reprezentacja krajowych ośrodków naukowych, bowiem oprócz IGiHZ PAN w Jastrzębcu w projekcie uczestniczą: Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, Instytut Fizjologii i Żywienia Zwierząt PAN w Jabłonnej, Instytut Biotechnologii Przemysłu Rolno-Spożywczego w Warszawie i Instytut Zootechniki PIB w Balicach.

Celem badań jest opracowanie technologii produkcji mięsa wieprzowego i przetworów z tego mięsa o wysokiej wartości odżywczej i działaniu prozdrowotnym na organizmy konsumentów, przy uwzględnieniu kolejnych etapów jego pozyskiwania:

- rasy (genotypu) zwierząt,
- systemu żywienia i utrzymania zwierząt,
- dodatków paszowych, wpływających na zwiększenie koncentracji składników bioaktywnych,
- warunków transportu zwierząt, uboju i przechowywania mięsa,
- oceny jakości tusz i mięsa oraz oceny sensorycznej mięsa i jego wartości odżywczej jako mięsa kulinarnego i przeznaczonego do przerobu.

Poszczególne cele badawcze rozdzielono między różne ośrodki naukowe i ułożono harmonogramy oraz chronologię badań tak, aby wykorzystując ich wyniki na poszczególnych etapach, uzyskać efekt końcowy możliwy do wdrożenia przez partnerów konsorcjum, jakimi są właśnie „POLSUS" i Polskie Mięso.

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego

Pierwsze badania z tego zakresu rozpoczęto na SGGW w Warszawie. Celem doświadczenia jest opracowanie paszy zawierającej w swoim składzie selen. Oczywiście, dotyczy to wielu aspektów podawania selenu w składzie paszy, uwzględniając jego poziom, źródło i czas podawania w paszy tak, aby uzyskać jego najbardziej korzystny wpływ na jakość mięsa wieprzowego.

Instytut Fizjologii i Żywienia Zwierząt PAN

W IFiŻZ w Jabłonnej trwają badania nad opracowaniem metodyki żywienia tuczników poprzez ustalenie optymalnej dawki pokarmowej, zawierającej specyficzne dodatki paszowe, które umożliwią uzyskanie tuszy o możliwie wysokiej zawartości wielonienasyconych kwasów tłuszczowych. Oczekiwane jest uzyskanie poziomu i relacji kwasów tłuszczowych omega-6 do omega-3 na poziomie wzorca WHO/FAO. Ostateczny efekt wszystkich prac nad zwierzętami jest wynikiem współdziałania warunków środowiska i genotypu zwierzęcia. Zatem, uzyskanie oczekiwanych efektów w poważnym stopniu zależy od właściwego doboru rasowego zwierząt i ich genotypu.

Instytut Zootechniki PIB

W Instytucie Zootechniki rozpoczęto prace nad określeniem odpowiedniego doboru ras oraz programu krzyżowania ras matecznych i ojcowskich, pozwalającego na uzyskanie potomstwa o wysokiej mięsności tusz, małej zawartości tłuszczu, ale o wysokim poziomie podstawowych parametrów jakości mięsa, ze szczególnym uwzględnieniem poziomu tłuszczu śródmięśniowego.

Właściwy dobór komponentów rasowych i systemu krzyżowania ma na celu

Alliance Agro Polska
Chodeczek, 87-860 Chodecz
tel./faks: 54 284 87 94
e-mail: allianceagropolska@post.pl
Żywienie dostosowane i skuteczne
www.alliance-ap.pl

Profesjonalne Programy Komputerowe
AnaPig
Komputerowa obsługa stada świń
WinPasze
LESZEK MROCZKO
Bilansowanie pasz dla trzody chlewnej, drobiu i bydła
Tel. 502 654 723
e-mail: mroczko@mroczko.com.pl
www.mroczko.com.pl

uzyskanie świń, które przy właściwych systemach żywienia dadzą możliwość uzyskania mięsa charakteryzującego się optymalnym profilem kwasów tłuszczowych i obniżoną zawartością cholesterolu.

Instytut Genetyki i Hodowli Zwierząt PAN

Jak wspomniano, istotnym jest nie tylko właściwy dobór rasowy, ale także genetyczne podłoże cech jakości mięsa wieprzowego. W Instytucie Genetyki i Hodowli Zwierząt w Jastrzębcu specjaliści pracują nad uzyskaniem informacji dotyczącej tkankowo specyficznej aktywności genów i określeniem profili ekspresyjnych (transkryptomicznych), charakterystycznych dla ras świń wykorzystywanych w hodowli w Polsce. Istotne jest także określenie wpływu dodatków żywieniowych na aktywność genów zaangażowanych w ich metabolizm w tkance mięśniowej i tłuszczowej świń. Identyfikacja markerów genetycznych opartych bezpośrednio na polimorfizmie DNA może mieć duże znaczenie dla wdrożenia ich w programy selekcyjne, zwiększając w ten sposób ich skuteczność a zarazem zmniejszając koszty oceny i doboru zwierząt do kojarzeń.

Pierwsze wyniki badań w SGGW, IFiŻZ oraz IZ będą wykorzystane do ewentualnych modyfikacji programu doboru rasowego i składu pasz w dużym doświadczeniu, realizowanym w IGiHZ PAN w Jastrzębcu. Na świniach o określonym doborze rasowym będą testowane różne mieszanki paszowe zawierające dodatek selenu, wielonienasyconych kwasów tłuszczowych i antyutleniaczy. Końcowym efektem badań ma być uzyskanie, przy możliwie najniższych kosztach, tuczników o możliwie najlepszym składzie tuszy i jakości mięsa oraz (co chyba najważniejsze) o prozdrowotnym działaniu.

Instytut Biotechnologii Przemysłu Rolno - Spożywczego

Uzyskane w doświadczeniach mięso wieprzowe o cechach prozdrowotnych, wzbogacone poprzez odpowiednie żywienie zwierząt w specyficzne dodatki (Se, antyoksydanty, kwasy omega-3) będzie badane w Instytucie Biotechnologii Przemysłu Rolno-Spożywczego pod względem jego jakości, wartości odżywczej, kulinarnej i technologicznej. Będzie określana przydatność tego mięsa do przetwórstwa oraz wytypowane zostaną optymalne kierunki jego zagospodarowania. Ponadto, celem badań jest optymalizacja warunków transportu zwierząt oraz procesu uboju i schładzania a także przechowywania mięsa i jego przetworów. W Instytucie będzie opracowana technologia produkcji wyrobów funkcjonalnych, powiązanych z jakością surowca, mających cechy innowacyjności, tj. bez udziału polifosforanów i innych niepożądanych dodatków.

Jakość mięsa i przetworów zostanie również zbadana w SGGW, gdzie prowadzone będą także badania konsumenckie.

Celem tych wszystkich działań jest opracowanie i udostępnienie producentom trzody („POLSUS") i przetwórcom (PM) zbiorczej technologii uzyskania mięsa i przetworów wieprzowych, posiadających atrybuty żywności funkcjonalnej.

Bardzo szeroki zakres badań powinien pozwolić uzyskać optymalny efekt. Natomiast w dobie niezmiennie silnej walki konkurencyjnej na rynku mięsa wieprzowego, opracowanie technologii pozwalającej uzyskać produkt o unikalnych właściwościach, może mieć rynkowo ogromne znaczenie.

Instytut Fizjologii i Żywienia Zwierząt im. Jana Kielanowskiego PAN
INSTYTUT BIOTECHNOLOGII PRZEMYSŁU ROLNO-SPOŻYWCZEGO
Polskie Mięso
POLSUS
OLEWNIK
Danmis
InterYeast

Funkcjonowanie ferm świń w aspekcie ochrony środowiska

Arkadiusz Pietruszka
Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny w Szczecinie

W dzisiejszych czasach współczesny producent trzody chlewnej musi mieć świadomość tego, że poza problemami ściśle związanymi z kwestiami czysto hodowlanymi, spoczywały będą na nim liczne zadania środowiskowe, z realizacją których, z uwagi na ich złożoność, może mieć trudności. Zakres tych zadań uzależniony jest zasadniczo od skali produkcji, a niekiedy również od lokalizacji takiej inwestycji.

Pogląd na temat funkcjonowania ferm świń w naszym społeczeństwie jest w dużej mierze kreowany przez środki masowego przekazu. Poprzez odpowiedni przekaz kształtują one w społeczeństwie pewien światopogląd. Bywa często tak, że opinie (w szczególności organizacji ekologicznych) o tych obiektach, ze względu na ich oddziaływanie na środowisko, nie są przychylne dla tych, którzy taką działalnością się zajmują. Czy te krytyczne opinie są uzasadnione, postaram się wyjaśnić w niniejszym artykule.

Jak powszechnie wiadomo mamy wiele gatunków zwierząt gospodarskich. Nie oznacza to jednak, że sposób oddziaływania na środowisko, w przypadku każdego z nich, jest inny. Prowadzenie produkcji zwierzęcej, niezależnie od gatunku, wiąże się z oddziaływaniem na poszczególne - te same - elementy przyrodnicze, w tym:

- powietrze (poprzez emisję gazów),
- glebę,
- wody powierzchniowe i podziemne (poprzez emisję substancji biogennych).

To oddziaływanie może mieć miejsce na trzech etapach procesu produkcyjnego:

1. Na etapie utrzymania zwierząt w budynkach inwentarskich.
2. Na etapie przechowywania wytworzonych nawozów naturalnych.
3. Na etapie ich zagospodarowania na użytkach rolnych.

Najwięcej kontrowersji, w kontekście oddziaływania na środowisko, budzą obiekty, w których prowadzona jest produkcja trzody chlewnej. Stopień ich oddziaływania na środowisko zasadniczo zależy od skali produkcji oraz od wielkości obszaru na jakim jest ona prowadzona. Silniejszego oddziaływania na środowisko należy oczekiwać ze strony obiektów o większej koncentracji produkcji, czyli takich, w których utrzymuje się więcej zwierząt. Może zdarzyć się również i tak, że na stosunkowo niewielkim obszarze prowadzona będzie produkcja przez wielu drobnych producentów. Wówczas ich sumaryczna skala oddziaływania na środowisko może być porównywalna lub nawet wyższa od pojedynczego obiektu wielkotowarowego.

W przepisach prawa obiekty większe (fermy wielkotowarowe, czy też przemysłowe) zostały sklasyfikowane jako te, które mogą powodować znaczne zanieczyszczenie poszczególnych elementów przyrodniczych albo środowiska jako całości i w stosunku do nich mają zastosowanie bardziej restrykcyjne wymagania z zakresu ochrony środowiska. Natomiast obiekty mniejsze zostały sklasyfikowane jako te, które mogą znacząco oddziaływać na środowisko. Warto przy tej okazji zwrócić uwagę na fakt, że o ile w przypadku pierwszych jest mowa o mogących powodować wręcz znaczne zanieczyszczenie, to w przypadku drugich mówi się o tych, które mogą znacząco oddziaływać na środowisko.

Jakiego rodzaju inwestycje związane z produkcją zwierzęcą, w tym z produkcją świń, należą do tych, mogących znacząco oddziaływać na środowisko?

Przedsięwzięcia

W myśl *Ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko* (Dz. U. 2008 r. Nr 199, poz. 1227) są nimi przedsięwzięcia. Zgodnie z ww. ustawą pod tym pojęciem należy rozumieć zamierzenie budowlane lub inną ingerencję w środowisko, polegającą na przekształceniu lub zmianie sposobu wykorzystania terenu. Przedsięwzięciami w praktyce nie są jednak tylko, jak można by wywnioskować z powyższego zapisu, zamierzenia związane, np. z budową nowych obiektów inwentarskich, w tym te powodujące przekształcenie lub zmianę sposobu wykorzystania terenu (z działki przeznaczonej na inne cele na działkę przeznaczoną na cele rolnicze). Przedsięwzięciami są również inwestycje związane, np. z rozbudową lub przebudową istniejących obiektów inwentarskich, mimo że nie powodują one

przekształcenia lub zmiany sposobu wykorzystania terenu. Realizacja takiego przedsięwzięcia jest dopuszczalna dopiero po przeprowadzeniu oceny oddziaływania na środowisko i po uzyskaniu decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach zgody na realizację przedsięwzięcia, zwanej decyzją o środowiskowych uwarunkowaniach lub krócej - decyzją środowiskową. Wydanie tej decyzji następuje zatem przed uzyskaniem: decyzji o pozwoleniu na budowę, decyzji o zatwierdzeniu projektu budowlanego, decyzji o pozwoleniu na wznowienie robót budowlanych a także decyzji o pozwoleniu na zmianę sposobu użytkowania obiektu budowlanego lub jego części.

Podstawowym elementem oceny jest z kolei raport oceny oddziaływania na środowisko. Jest to obszerny dokument, w którym dokonuje się analizy potencjalnego oddziaływania planowanego (zamierzonego) przedsięwzięcia na poszczególne elementy przyrodnicze. Opisuje się również przewidywane działania mające na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na cele ochrony obszaru Natura 2000. I ponownie, z tego co prezentują środki masowego przekazu, można odnieść wrażenie, że na obszarach Natura 2000 praktycznie zakazane jest prowadzenie jakiejkolwiek działalności gospodarczej. I w istocie tak być może, pod warunkiem, że obszar Natura 2000 leży w granicach obszarów podlegających ochronie ścisłej, tzn. parków narodowych. W pozostałych przypadkach na tych obszarach, zgodnie *Ustawą o ochronie przyrody* (tekst jednolity Dz. U. z 2009 r. Nr 151, poz. 1220) nie podlega ograniczeniu, m.in. działalność rolna, jeżeli nie oddziałuje znacząco negatywnie na cele ochrony obszaru Natura 2000.

Opracowanie raportu nie jest sprawą prostą i wymaga niekiedy zaangażowania specjalistów z kilku dziedzin, w tym zajmujących się zagadnieniami emisji gazów do powietrza, imisji hałasu, wytwarzania i zagospodarowania odpadów i wielu innych. Ponadto, dokonuje się w nim analizy możliwych konfliktów społecznych związanych z planowanym przedsięwzięciem.

Przedsięwzięcia mogące znacząco oddziaływać na środowisko, w tym te związane z produkcją świń i innych gatunków zwierząt, zostały wymienione w Rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2010 r. (Dz. U. Nr 213, poz. 1397).

W rozporządzeniu tym dokonano podziału przedsięwzięć na:

- mogące zawsze znacząco oddziaływać na środowisko (nie mniej niż 210 DJP - dużych jednostek przeliczeniowych), w przypadku których raport o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko jest wymagany obligatoryjnie,
- mogące potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko. W ich przypadku o obowiązku opracowania raportu stwierdza organ właściwy do wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach. Jeśli taki obowiązek nie istnieje, zamiast raportu wnioskodawca przedkłada jedynie kartę informacyjną przedsięwzięcia.

Warto w tym miejscu dodać, że

WIEFFERINK
Industrieel kunststof verwerker

H. J. Wiefferink B.V.
Textielstraat 16
7575 CA Oldenzaal
Postbus 335
7570 AH Oldenzaal
Holland
Internet: www.wiefferink.nl

Kontakt w Polsce:
tel. +48 601 91 50 30
e-mail: hubert_exterkate@o2.pl

Wiefferink oferuje:

Dachy dla zbiorników i biogazowni

Laguny

Eco Bag

w myśl nowego Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2010 r. (Dz. U. Nr 213, poz. 1397), wśród przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko wyróżniono dodatkowo:

- związane z chowem lub hodowlą zwierząt w liczbie nie mniejszej niż 60 DJP oraz
- związane z chowem lub hodowlą zwierząt w liczbie nie mniejszej niż 40 DJP, jeżeli działalność ta prowadzona będzie w odległości mniejszej niż 100 m od terenów mieszkalnych, innych zabudowanych, zurbanizowanych niezabudowanych, czy rekreacyjno-wypoczynkowych a także jeżeli działalność ta prowadzona będzie na obszarach objętych formami ochrony przyrody.

Instalacje

W przepisach prawa z zakresu ochrony środowiska, gospodarstwa bądź fermy świń wymieniane są nie tylko jako przedsięwzięcia, ale także jako instalacje (rys. 1). Jak wynika z treści przepisów prawa, o czym wspomniano wyżej, mogą one powodować wręcz znaczne zanieczyszczenie poszczególnych elementów przyrodniczych albo środowiska jako całości.

Pod pojęciem instalacji należy rozumieć, m.in. obiekty budowlane, których eksploatacja może spowodować emisje. A zatem są nimi także budynki inwentarskie - chlewnie (choć nie tylko), których eksploatacja ze względu na przebywające tam świnie może powodować emisje.

W przypadku produkcji świń instalacjami są fermy, które posiadają więcej niż:

- 2 000 stanowisk dla świń o wadze ponad 30 kg,
- 750 stanowisk dla macior.

Zasadnicza różnica między przedsięwzięciami a instalacjami dotyczy zatem skali produkcji, przy czym jest ona wyrażana w inny sposób. W odróżnieniu od przedsięwzięć w instalacjach mowa jest o stanowiskach dla zwierząt, a nie o obsadzie tych zwierząt wyrażonej w DJP. Źródłem emisji do środowiska są natomiast zwierzęta a nie stanowiska, które nie zawsze w pełni są zasiedlone. Ta swego rodzaju nieścisłość jest powodem nieporozumień w relacjach: producent zwierząt lub hodowca a urzędnik dokonujący analizy przedłożonych dokumentów, na podstawie których ma wydać określoną decyzję, w tym decyzję środowiskową lub inne, do których nawiążę w dalszej części tego artykułu.

Poza fermami świń instalacjami mogą być też fermy drobiu. I praktycznie liczba gatunków zwierząt i obiektów fermowych, będących instalacjami, zamyka się w obrębie tych dwóch, co także odróżnia instalacje od przedsięwzięć, które odnoszą się do wszystkich gatunków zwierząt gospodarskich. Zatem, np. fermy bydła czy zwierząt futerkowych, niezależnie od skali produkcji, a zatem i skali oddziaływania na środowisko, nie są w myśl prawa instalacjami.

Wiemy już, z czym wiąże się fakt zakwalifikowania gospodarstwa bądź fermy świń jako przedsięwzięcia.

A jakie są konsekwencje zakwalifikowania fermy świń jako instalacji?

Dyrektywa unijna (96/61/WE) z 24 września 1996 r. dotycząca zintegrowanego zapobiegania i ograniczania zanieczyszczeniom, zwana potocznie dyrektywą IPPC (ang. Integrated Pollution Prevention and Control), a w ślad za nią polskie *Prawo ochrony środowiska* (tekst jednolity z Dz. U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150) wprowadza obowiązek uzyskania przez instalacje pozwolenia zintegrowanego, a zatem i fermy o wspomnianej skali produkcji.

Pozwolenie zintegrowane

Pozwolenie zintegrowane to kolejna decyzja administracyjna, która jest rodzajem licencji niezbędnej do prowadzenia instalacji, na warunkach ustalonych dla wszystkich komponentów środowiska (np. ile rocznie z fermy emitowanego będzie do powietrza amoniaku) oraz przy spełnieniu wymagań technicznych, określonych jako najlepsze dostępne techniki (ang. Best Available Techniques - BAT).

Techniki te zostały opisane w tzw. dokumencie referencyjnym o Najlepszych Dostępnych Technikach dla intensywnego chowu świń i drobiu, który jest dostępny w jęz. polskim na stronach Ministerstwa Środowiska (*http://ippc.mos.gov.pl/ippc/custom/BREF_hodowla.pdf*).

Techniki te nie są nieosiągalne w życiu codziennym. One istnieją i od lat stosowane są w produkcji. Istotnym jest tylko, aby producent miał świadomość tego, że ich przestrzeganie przyniesie korzyści dla środowiska, a nierzadko przyczyni się do poprawy sytuacji finansowej jego samego. Najprostszym tego przykładem może być oszczędne gospodarowanie wodą, które skutkowało będzie mniejszą ilością wytworzonej gnojowicy i to o wyższej wartości nawozowej. Efekt finansowy również będzie wymierny, gdyż mniejsze będą koszty zużycia wody i transportu niepotrzebnie rozrzedzonej gnojowicy.

Aby urząd marszałkowski na dzień dzisiejszy, a wcześniej wojewoda, mógł udzielić pozwolenia zintegrowanego należy opracować wniosek o jego udzielenie. Jest to kolejny dokument, znacznie obszerniejszy od raportu oceny oddziaływania na środowisko. Zatem w jego opracowanie ponownie trzeba zaangażować specjalistów z różnych dziedzin, co jest niestety kosztowne. Pozytywne rozpatrzenie wniosku skutkuje udzieleniem decyzji - pozwolenie zintegrowane, które jest ważne do 10 lat. Po tym okresie ponownie należy opracować i przedłożyć wniosek.

Historia z pozwoleniami zintegrowanymi rozpoczęła się w 2003 roku w woj. zachodniopomorskim, gdzie realizowany był międzynarodowy projekt pilotażowy, w którym udział brały 3 instalacje, w tym ferma świń Spółki Fermapol w Smardzku koło Świdwina, zakłady mięsne Agros w Koszalinie oraz cukrownia Kluczewo w Stargardzie Szczecińskim. Wszystkie instalacje uzyskały pozwolenia zintegrowane.

Według danych Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska, na koniec marca 2009 roku w kraju było 136 ferm świń -

instalacji typu IPPC wymagających uzyskania pozwolenia zintegrowanego, z czego najwięcej w woj. zachodniopomorskim (27), następnie w woj. wielkopolskim (22), pomorskim (14), kujawsko-pomorskim (13) i lubuskim (12). Natomiast pozwolenia zintegrowane uzyskały 132 fermy świń.

Zadania środowiskowe

Poza obowiązkiem uzyskania określonych decyzji umożliwiających powstanie bądź prowadzenie gospodarstwa/fermy, producenci trzody chlewnej, zwłaszcza realizujący wielkostadny chów świń, każdego roku muszą wywiązywać się z określonych zadań środowiskowych. Producenci prowadzący działalność gospodarczą w zakresie chowu świń w formie, np. spółki z o. o., a zatem będący przedsiębiorcami, traktowani są jako podmioty korzystające ze środowiska. A każdy podmiot korzystający ze środowiska ma obowiązek:

- prowadzenia ewidencji danych zawierających informację o zakresie korzystania ze środowiska,
- ustalania we własnym zakresie wysokość należnej opłaty za korzystanie ze środowiska,
- wnoszenia bez wezwania należnej opłaty na rachunek urzędu marszałkowskiego właściwego ze względu na miejsce korzystania ze środowiska.

Opłaty

Osoby fizyczne nie będące przedsiębiorcą, zgodnie z prawem ochrony środowiska, ponoszą opłaty za korzystanie ze środowiska w zakresie, w jakim korzystanie wymaga pozwolenia na wprowadzanie substancji lub energii do środowiska. Jeżeli zatem osoba fizyczna nie ma obowiązku posiadania pozwolenia, np. na wprowadzanie gazów do powietrza, tym samym nie musi wnosić opłat.

Opłaty za korzystanie ze środowiska wnosi się za:

- wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza,
- wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi, w tym za wody roztopowe i opadowe pochodzące z powierzchni zanieczyszczonych (utwardzone place, parkingi, ulice itp.),
- pobór wód z ujęć własnych,
- składowanie odpadów (dotyczy składowisk odpadów).

Opłaty wnosi się dwukrotnie w ciągu roku. Za pierwsze półrocze do końca lipca, a za drugie półrocze do końca stycznia roku następnego. Wielu producentów sprzeciwia się wnoszeniu opłat za emisję gazów do powietrza, w tym amoniaku i siarkowodoru. I trudno się z nimi nie zgodzić tym bardziej, że nie ma ustanowionych prawem metod, pozwalających na określenie wielkości emisji tych gazów, których wyniki mogłyby posłużyć obliczeniu należnej z tego tytułu opłaty. Niektóre sprawy z tego zakresu zostały skierowane nawet do sądu. Sąd przyznał co prawda, że prawo nie wskazuje referencyjnych metodyk pozwalających na określenie wielkości emisji, nie zwalnia to jednak z obowiązku wnoszenia należnych opłat.

Z powyższego wynika, że przy ustalaniu wielkości emisji, np. amoniaku można posługiwać się dowolnie wybraną metodą i wnosić opłaty o różnej wysokości, nawet w przypadku dwóch identycznych podmiotów realizujących produkcję na identycznym poziomie. Opłata na dzień dzisiejszy wynosi 0,36 zł za kg amoniaku i 1,03 zł za kg siarkowodoru.

Wysokość opłat za odprowadzane ścieki do wód lub do ziemi ze skanalizowanego terenu fermy uzależniona jest od powierzchni utwardzonej ferm. Jeżeli wody opadowe i roztopowe z połaci dachowych odprowadzane są na własny nieutwardzony teren, nie ma obowiązku wnoszenia opłat. Natomiast wysokość opłat za pobór wód z ujęć własnych ustala się na podstawie jej zużycia.

Odpady

Kolejnym zadaniem środowiskowym, co wynika z *Ustawy o odpadach* (tekst jednolity Dz. U. z 2010 r. Nr 185, poz. 1243), jest przedkładanie informacji o rodzajach i ilościach wytwarzanych odpadów. Sprawozdanie takie należy składać do urzędu marszałkowskiego, zgodnie z nowelizacją ustawy do 15 marca każdego roku.

Na fermach powstaje szereg różnych odpadów, wśród których największy udział stanowią zwierzęta padłe i ubite z konieczności. Każdy z odpadów, zgodnie z katalogiem odpadów, ma nadany określony kod. Na potrzeby ewidencji wypełnia się karty ewidencji odpadów i karty przekazania odpadów, jako że na fermach odbywa się w większości przypadków wyłącznie ich składowanie. Choć np. w przypadku serwatki może odbywać się jej odzysk poprzez skarmianie. Zgodnie

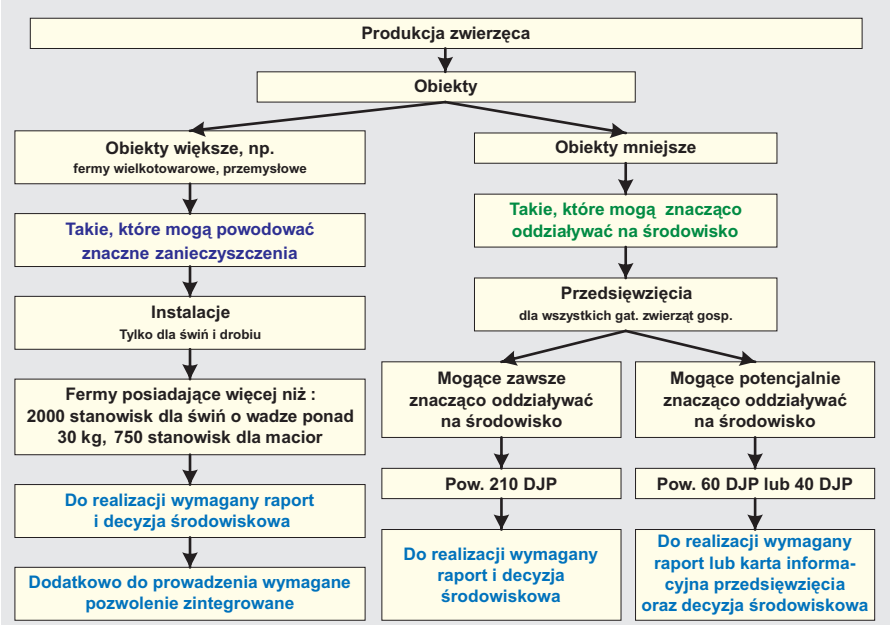

Rysunek 1. Obiekty w produkcji zwierzęcej oddziałujące na środowisko

z nowelizacją ustawy o odpadach nie ma obowiązku występowania o pozwolenie na wytwarzanie odpadów stanowiących zwierzęta padłe i ubite z konieczności (kod 02 01 82), a tym samym zamieszczania ich w przedkładanym co roku sprawozdaniu. Aktualnie kwestie tych odpadów regulują przepisy weterynaryjne.

Sprawozdanie PRTR

Kolejnym obowiązkiem wynikającym z rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady NR 166/2006 z dnia 18 stycznia 2006 r. jest przedkładanie sprawozdania do tworzenia Krajowego Rejestru Uwalniania i Transferu Zanieczyszczeń, zwanego potocznie rejestrem PRTR (ang. Pollutant Realese Transfer and Register). Sprawozdanie takie należy składać do Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska (WIOŚ) w terminie do dnia 31 marca każdego roku. Przewidziana w prawie ochrony środowiska kara finansowa za niewypełnienie tego obowiązku może wynieść od 5 do 10 tys. zł. Obowiązkiem tym objęci są producenci realizujący chów świń w fermach o skali IPPC (2 000 stanowisk dla świń o wadze ponad 30 kg i 750 stanowisk dla macior).

Uciążliwość zapachowa

Ostatnia najbardziej kontrowersyjna sprawa, związana z oddziaływaniem ferm na środowisko, dotyczy uciążliwości zapachowej i projektu ustawy o przeciwdziałaniu tej uciążliwości.

Prace nad ustawą o przeciwdziałaniu uciążliwości zapachowej, popularnie nazywanej „odorową", trwają od ponad trzech lat. Główny Inspektorat Ochrony Środowiska zaprezentował pierwszy projekt wiosną 2008 r. Zgodnie z założeniami tego projektu, przedsiębiorca rozpoczynający działalność musiałby złożyć oświadczenie, w którym deklarowałby, iż prowadzona przez niego działalność nie będzie powodowała uciążliwości zapachowej. Gdyby jednak okazało się inaczej, byłoby to podstawą do zamknięcia fermy.W przypadku ferm już istniejących również istniałaby możliwość wstrzymania działalności na wniosek grupy mieszkańców liczącej co najmniej 50 osób, do momentu podjęcia działań, których skutkiem byłoby usunięcie nieprzyjemnego zapachu. Jeśli interwencja władz lokalnych i w tym przypadku nie przyniosłaby oczekiwanego efektu, a działalność w dalszym ciągu byłaby realizowana, jej właścicielowi groziłaby grzywna, a nawet pozbawienie wolności, a zakład mógłby być zamknięty bez prawa do odszkodowania. Tak daleko idące działania nie mogły nie spotkać się z falą krytyki różnych organizacji (przeciwko ww. formie ustawy protestował także „POLSUS" - przy. red.), czego efektem było wstrzymanie prac nad projektem.

Aktualnie Ministerstwo Środowiska wznowiło prace nad przygotowaniem - póki co - założeń do projektu ustawy o przeciwdziałaniu uciążliwości zapachowej, mając na względzie dotychczas zgłaszane zastrzeżenia i uwagi.

W niniejszym artykule starano się przedstawić niektóre tylko z zadań i obowiązków środowiskowych jakie spoczywają na producentach trzody chlewnej. Szereg innych zadań zapisywanych jest bezpośrednio w decyzji (pozwolenie zintegrowane lub innych) i wynika najczęściej z charakterystycznej lokalizacji gospodarstwa lub fermy. Ich przestrzeganie wymaga niekiedy odpowiednich kwalifikacji i sprzętu, stąd konieczność zlecania wykonania niektórych zadań firmom z zewnątrz, co niewątpliwie wiąże się z dodatkowymi kosztami (np. pomiary emisji uwalnianych gazów do powietrza, pomiary imisji hałasu, analiza jakościowa pobieranych i odprowadzanych wód itp). Ponadto, śledzenie przepisów z zakresu ochrony środowiska (chyba najczęściej zmieniających się) wymaga poświęcenia czasu, na co hodowcy i producenci nie zawsze mogą sobie pozwolić.

Liczne zadania i obowiązki środowiskowe wynikające z zapisów prawa, a w ślad za nimi kontrole służb ochrony środowiska, jakie mają miejsce bezpośrednio na fermach, świadczą o pełnym nadzorze nad prowadzoną produkcją świń w aspekcie jej oddziaływania na środowisko. Dlatego też trudno podzielać prezentowane często w mediach i utrwalane w społeczeństwie poglądy o szkodliwości tych obiektów dla środowiska.

Kokcydioza - problem niemal każdej hodowli trzody chlewnej w Polsce

Anna Małecka - Koordynator
Ogólnopolskiej Kampanii Edukacyjnej
„Policz się z kokcydiozą. Zarabiaj na profilaktyce."
Multi Communications Sp. z o.o.
ul. Wrotkowa 14, 02-553 Warszawa
e-mail: anna.malecka@multipr.pl

Niewielu hodowców trzody chlewnej wie, że ich stado może być dotknięte inwazją kokcydiów. Typowe dla kokcydiozy objawy, czyli biegunka i słaba kondycja zwierzęcia, łączone są zazwyczaj z innymi infekcjami. Tymczasem efektem choroby są odczuwalne straty ekonomiczne - przy odsadzeniu hodowca traci na każdym prosięciu ok. 1,5 kg.

Co to jest kokcydioza?

Kokcydioza to groźna choroba wywoływana przez mikroskopijnej wielkości pierwotniaki pasożytnicze Isospora suis. W jej wyniku następuje zanik kosmków jelitowych, co prowadzi do upośledzenia prawidłowego trawienia oraz wchłaniania substancji pokarmowych. Ma to ogromny wpływ na ekonomię hodowli. **Chore osobniki, w porównaniu ze zdrowymi, mają zdecydowanie mniejsze przyrosty masy ciała - różnica wynosi średnio 1,4 kg na prosię.** Symptomy kokcydiozy występują najczęściej między 8. a 15. dniem życia prosiąt - dlatego choroba nazywana jest **„biegunką dnia dziesiątego".** Najczęstszym objawem kokcydiozy jest kremowo-papkowata biegunka koloru białego lub żółtego, która staje się coraz bardziej wodnista (może być pienista), bez obecności krwi, słaba kondycja prosięcia i nastroszona szczecina. Niekiedy rozwój kokcydiozy przebiega w pierwszym etapie bezobjawowo i biegunka nie musi wystąpić. Typowe jest pojawienie się w jednym miocie prosiąt wydalających normalny kał oraz prosiąt, u których występuje biegunka.

W Polsce ponad 75 proc. ferm dotkniętych jest tą chorobą (Karamon J., Ziomko I.: *Występowanie kokcydiów u prosiąt ssących i macior w Polsce, 2006*). Natomiast, jak pokazały badania (*Badanie świadomości kokcydiozy wśród polskich hodowców trzody chlewnej,* Pentor, październik 2010) przeprowadzone wśród hodowców trzody chlewnej, wiedza na temat tej choroby jest wciąż bardzo niska. **Zdecydowana większość hodowców nie wie, jak z nią walczyć, jak jej zapobiegać i, co ważne, jakie są skutki zaniechania leczenia.** Wiedzę hodowców na temat kokcydiozy ma poszerzyć zainicjowana **kampania edukacyjna „Policz się z kokcydiozą. Zarabiaj na profilaktyce". Patronem kampanii jest Polski Związek Hodowców i Producentów Trzody Chlewnej POLSUS. Celem kampanii jest także motywowanie do zapobiegania kokcydiozie i jej systematycznego leczenia.** W ramach jej działań została stworzona strona internetowa ***www.kokcydioza.pl***, która stanowi ogólnodostępną platformę informacyjną na temat choroby. Na stronie hodowcy znajdą liczne porady i artykuły edukacyjne, jak również będą mogli zadać pytanie ekspertom.

Systematyczna walka z kokcydiozą zwiększa zyski

Konsekwencje kokcydiozy mogą być bardzo poważne i długoterminowe - to przede wszystkim: zahamowanie wzrostu m.c. prosiąt, obniżenie m.c. prosiąt odsadzonych, „niewyrównane mioty". Chore prosię nie traci apetytu, czasem nawet pobiera więcej paszy, ale jego organizm nie jest w stanie jej przyswoić. W związku z tym nakłady finansowe wynikające z zakupu paszy wzrastają i nie przekładają się na przyrosty m.c. prosiąt. Aby uniknąć konsekwencji choroby, niezwykle istotne jest prowadzenie systematycznej i skutecznej walki z kokcydiozą. **Najskuteczniejszą metodą jest metafilaktyka (leczenie przed wystąpieniem objawów) polegająca na podaniu preparatu, którego składnikiem aktywnym jest toltrazuril. Dawka leku powinna być dostosowana do m.c. prosięcia.**

Stosowanie metafilaktyki pozwala zyskać:

- przy odsadzeniu średnio 1,4 kg na prosię,
- na koniec tuczu średnio 5,6 kg na tuczniku,
- znaczącą oszczędność paszy,
- zmniejszenie kosztów antybiotykoterapii.

„Inwestycja w ochronę zdrowia prosiąt jest niezbędnym działaniem umożliwiającym hodowcy zwiększenie zysków. Kokcydioza jest chorobą, której konsekwencje obserwuje się dopiero na przestrzeni dłuższego czasu. Im wcześniej hodowca wprowadzi metafilaktykę w hodowli świń, tym szybciej odczuje jej korzyści."

Prof. Zygmunt Pejsak,
kierownik Zakładu Chorób Świń
Państwowego Instytutu Weterynaryjnego
w Puławach

Jak kokcydioza w stadzie wpływa na ekonomię hodowli?

Niejednokrotnie początkowe objawy choroby są bagatelizowane przez hodowców lub leczone nieskutecznymi metodami, generującymi dodatkowe koszty. Coraz wyższe koszty zakupu paszy i jednocześnie niskie ceny skupu żywca sprawiają, że hodowcy niejednokrotnie dopłacają do produkcji. Co więcej, nieuniknioną konsekwencją kokcydiozy są różnego rodzaju infekcje i choroby spowodowane obniżeniem odporności organizmu, które wymagają dodatkowych wydatków na leczenie. **Niedocenianie skutków kokcydiozy to jeden z błędów, który skutkuje zwiększeniem kosztów tuczu a w konsekwencji zmniejszeniem zysków hodowcy. Najlepszym rozwiązaniem jest prowadzenie skutecznej i systematycznej walki z tą chorobą.**

Długość użytkowania rozpłodowego loch ważnym czynnikiem produkcyjnym

Marek Babicz[1)], Zbigniew Bajda[2)]
[1)]Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie,
[2)]PZHiPTCh „POLSUS", Filia w Lublinie

Długość użytkowania rozpłodowego loch jest jednym z głównych elementów decydujących o efekcie ekonomicznym gospodarstw hodowlanych i towarowych. Przyjmuje się, że obecnie użytkowane lochy szczyt produkcyjności osiągają w 3-5 cyklu reprodukcyjnym.

W Krajowym Programie Hodowlanym dla ras matecznych określono poziom użytkowości rozpłodowej następujących wskaźników: liczba prosiąt w 21. dniu życia - 12 sztuk, plenność gospodarcza - 27 sztuk. W zbiorczym modelu BLUP dla rasy wbp i pbz przyjęto 60% nacisk selekcyjny na cechy użytkowości rozpłodowej, w tym 42% na liczbę prosiąt w 21. dniu życia. Uwzględniono przy tym dodatnią korelację fenotypową i genetyczną pomiędzy liczbą prosiąt w 1. a 21. dniu życia, która dla rasy wbp i pbz wynosi odpowiednio 0,883 i 0,962. Ważnym zagadnieniem jest ograniczenie śmiertelności prosiąt ssących. Badania dowiodły, że głównymi przyczynami są:

- zagniecenie przez lochę - 47,7%,
- brak wyrównania miotu - 22,1%,
- biegunki - 9,1%,
- brak mleka u lochy - 8,0%,
- zapalenie płuc - 5,2%,
- nieszczęśliwe wypadki - 5,0%,
- kanibalizm - 2,9%.

W hodowli ras matecznych umiejscowionych w regionie Lubelszczyzny straty prosiąt od urodzenia do 21. dnia życia wyniosły 8,5%, co w 77,7% było spowodowane głównie przygnieceniami przez lochę oraz biegunkami prosiąt - 14,3%.

Mając na uwadze fakt, że wartość rozrodcza loszek jest o ok. 10% niższa w porównaniu z wieloródkami, należy również uwzględnić możliwy spadek wydajności gospodarstwa przy dynamicznym brakowaniu loch. W gospodarstwach o intensywnej produkcji stopień brakowania może dochodzić do 45% w trzecim lub czwartym okresie międzymiotu. Natomiast w przypadku gospodarstw niskotowarowych lub tych, w których liczba loch stada zarodowego nie przekracza 10 sztuk, okres użytkowania samic znacznie się wydłuża.

Takie postępowanie jest uwarunkowane wysokim kosztem loszek remontowych, który można obniżyć lub rozłożyć w czasie, dzięki wydłużeniu okresu użytkowania loch w stadzie.

Brakowanie

O efektywności użytkowania lochy decyduje odpowiedni moment brakowania. Na jego ograniczenie znacząco wpływa prawidłowe żywienie w okresie ciąży i laktacji. Powszechnie znana jest informacja, że pierwiastki rodzą i odchowują o jedno prosię mniej niż wieloródki. Dlatego też brakowania loch należy prze-

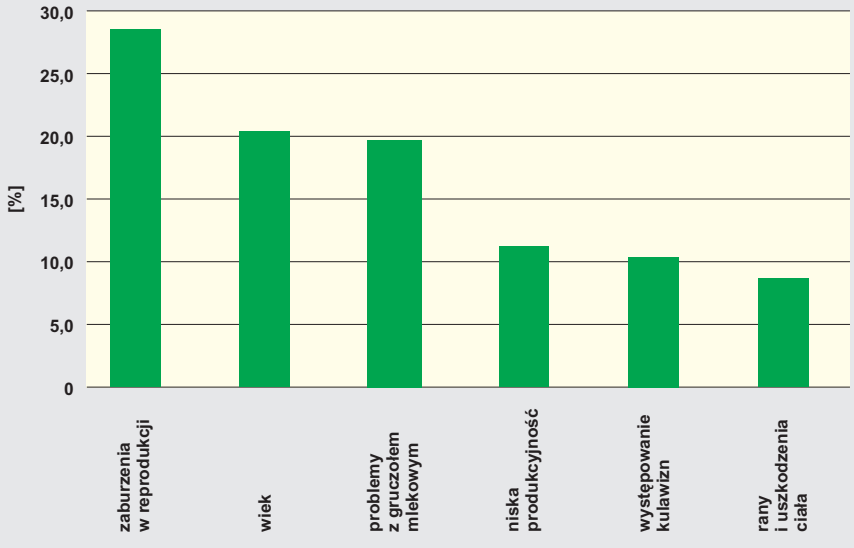

Rysunek 1. Przyczyny brakowania loch

prowadzać, gdy ich użytkowość ulegnie obniżeniu w stosunku do loszek remontowych.

Przyjmuje się, że najczęstszymi przyczynami brakowania loch w stadzie jest spadek wydajności oraz problemy w rozrodzie (rys 1).

Niewątpliwie istotną przyczyną brakowania loch jest kondycja, która w tym aspekcie wynika z dużej utraty masy ciała przez lochę w okresie laktacji. Ma to swoje negatywne następstwa w postaci zakłócenia cyklu płciowego poprzez przedłużenie fazy anoestrus oraz zanik objawów charakterystycznych dla rui właściwej.

Długość użytkowania rozpłodowego loch jest uwarunkowana szeregiem czynników natury genetycznej i środowiskowej. Wśród najważniejszych wymienia się: rasę, wiek, sezon urodzenia i oprosienia, odporność na stres, procentową zawartość mięsa w tuszy, grubość słoniny w tuszy matki oraz liczbę sutków. Należy podkreślić, że dla ras komponentu matecznego za optymalny uznano genotyp *RYR1 C/C* (zwierzęta odporne na stres) i 57% zawartość mięsa w tuszy.

Prawidłowo utrzymane lochy w okresie życia mogą rodzić ok. 14 miotów, a przeciętne użytkowanie samic trwa 3,5-4 lata. W praktyce hodowlano-produkcyjnej znane są obserwacje 15. i więcej miotów rodzonych przez lochę w okresie kariery stadnej. Na te osiągnięcia wpływa bardzo dobra kondycja loch oraz szereg czynników wyżej wymienionych.

Rasa

Intensywna produkcja trzody chlewnej jest związana z szybką rotacją zwierząt w gospodarstwie. Jednakże w grupie użytkowanych loch występują takie, od których uzyskuje się bardzo wysokie wyniki rozrodu w długim okresie czasu. Na podkreślenie zasługuje fakt, że prawidłowość ta wydaje się być właściwością rasową. Oznacza to, że poszczególne rasy mogą wykazywać dłuższy okres użytkowania, co potwierdzają wyniki analiz własnych, wykonanych w odniesieniu do populacji utrzymywanych na terenie będącym pod kontrolą hodowlaną „POLSUS", Filia w Lublinie. W przypadku loch należących do komponentu matecznego, tj. polskiej białej zwisłouchej, wielkiej białej polskiej oraz puławskiej, predyspozycje do dłuższego użytkowania są znacznie większe w porównaniu do ras umiejscowionych w komponencie ojcowskim, tj. pietrain, duroc, hampshire (rys. 2). Klasycznym przykładem są populacje świń ras wbp i puławskiej, w których występuje wyższy odsetek loch charakteryzujących się długowiecznością w odniesieniu do czasu ich aktywności reprodukcyjnej. Odnotowano lochy: rasy puławskiej (*188540060/03*) (fot.1) oraz wielkiej białej polskiej (*188050669/02*), z których każda w 14 kolejnych miotach urodziła 150 prosiąt oraz odchowała odpowiednio: 141 i 142 szt. Przeprowadzone obserwacje wykazały, że maksymalna liczba cykli reprodukcyjnych loch rasy wbp i puławskiej wynosiła 14, rasy pbz - 13, pietrain - 9, natomiast duroc – 7.

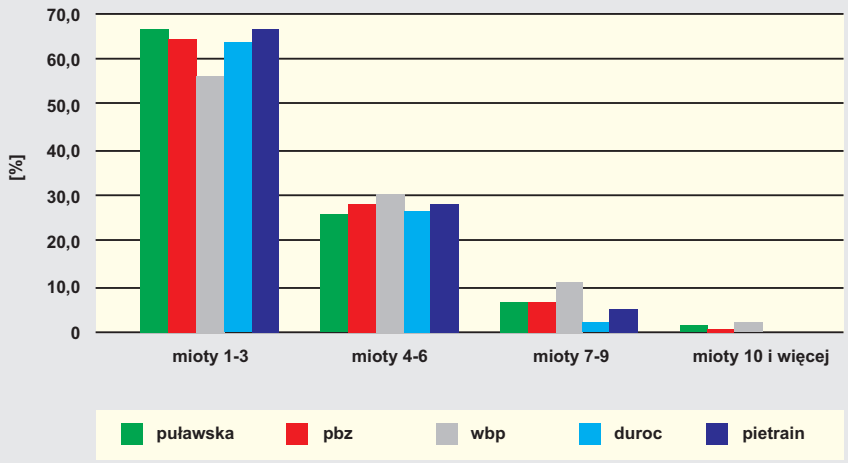

Rysunek 2. Procentowy udział kolejnych miotów w okresie użytkowania loch

Wiek i masa ciała

Ważnym elementem, mającym zapewnić wysokie efekty reprodukcyjne loch, jest wiek i masa ciała w momencie zainicjowania aktywności reprodukcyjnej. Wiek uzyskania dojrzałości płciowej loszek zależy od genotypu zwierząt, poziomu żywienia, sposobu utrzymania, warunków klimatycznych a także możliwości kontaktu z dojrzałym knurem. Przyjmuje się, że wiek loszek przeznaczonych do krycia powinien zawierać się w granicach 220-230 dni, natomiast masa ciała 130-140 kg. Jednocześnie należy unikać krycia loszek młodych o niskiej masie ciała, gdyż powoduje to ich nadmierne brakowanie. Prowadzone obserwacje sugerują, że loszki kryte nie wcześniej niż w wieku 240 dni wykazują wyższą płodność i liczebność miotu przy odsadzeniu.

Rezerwy energetyczne

Wykonane badania prezentowane w dostępnej literaturze ukazują zależność, że wyższa mięsność świń powoduje wystąpienie problemów z rozrodem. Loszki o wysokiej mięsności mogą uzyskiwać mniej liczne mioty, a okres jałowienia jest u nich dłuższy oraz są wcześniej brakowane ze stada. Jednocześnie przyjmuje się, że zarówno zbyt gruba, jak i zbyt cienka słonina negatywnie oddziaływuje na efektywność rozrodu loch. Jeśli loszka w momencie krycia nie posiada dostatecznych rezerw energetycznych, nie może w pełni ujawnić potencjalnych możliwości reprodukcyjnych. Także u nadmiernie otłuszczonych loch objawy rui stają się mniej wyraźne, przez co może dojść do wydłużenia okresu między porodami. Zmniejsza się płodność rzeczywista loch i pogarszają się wyniki odchowu prosiąt. Należy pamiętać, że monitoring rezerw energetycznych organizmu loszek zarodowych prowadzony jest dzięki ocenie przyżyciowej. Z danych literaturowych wynika, że loszki z grubszą słoniną w punkcie P_2 (18-

20 mm) wcześniej osiągają dojrzałość płciową, a także odchowują prosięta o wyższej masie ciała. Loszki o grubości słoniny poniżej 15 mm mają wydłużony okres jałowienia po pierwszym i drugim miocie i są też krócej użytkowane. Ograniczona rezerwa energii, zgromadzona w tkance tłuszczowej prowadzi do szybkiego jej wyczerpania w okresie laktacji. Dlatego też rezerwy tłuszczowe są niezbędne do prawidłowego funkcjonowania organizmu w kolejnych cyklach rozpłodowych. Można zatem przyjąć, iż zależność pomiędzy grubością słoniny loch a ich długością użytkowania jest wysokoistotna.

Tempo wzrostu

Loszki szybko rosnące osiągają wcześniej dojrzałość rozpłodową. Ale intensywny przyrost zwierząt w okresie odchowu może powodować niedorozwój narządów rodnych w stosunku do masy ciała. Zakłócenia rozwoju narządów rozrodczych mogą być też wynikiem niedoborów witamin i składników pokarmowych w dawce. Prowadzi to do zwiększenia śmiertelności embrionów i większej liczby prosiąt martwo urodzonych w miotach. Również wysokie tempo wzrostu w okresie odchowu jest częstą przyczyną problemów z kończynami, co skutkuje brakowaniem samicy. Stabilny przyrost dobowy loszek na poziomie 680 g umożliwia prawidłowy rozwój i zachowanie kondycji.

Sutki

Jedną z częstych przyczyn brakowania loszek i loch są urazy wymienia i sutków, które prowadzą do problemów z wykarmieniem miotu, a w skrajnych przypadkach do bezmleczności. Liczba sutków jest ważną cechą użytkową lochy. Świadczy o potencjalnych możliwościach wykarmienia licznego miotu. Badania wykazały, że wskaźnik ten u lochy ma istotny wpływ na liczbę prosiąt urodzonych i odchowanych do 21. dnia życia.

Pora roku

W przyrodzie występuje naturalna regulacja cyklu rozrodczego zwierząt dzikich. Samica dzika (*Sus scrofa*), przodka europejskich ras świń, rodzi zwykle jeden miot w miesiącach wiosennych: marzec, kwiecień. Dzięki temu odchów potomstwa przypada na najbardziej korzystną porę roku.

Fakt ten prawdopodobnie przyczynił się do ugruntowania wśród hodowców i producentów świń poglądu, że loszki urodzone wiosną lepiej się odchowuje i osiągają one większą wartość rozpłodową. Jednak przeprowadzone w tym aspekcie badania nie potwierdzają tej reguły. Wskazuje się jednakże na wzrost brakowania loch w okresie letnim, co jest związane z zaburzeniami procesów rozrodczych.

Fot. 1 Locha rasy puławskiej

Podłoże genetyczne

Istotnym elementem, podlegającym intensywnym analizom, jest próba określenia genetycznego podłoża cech użytkowych świń. Uważa się, że wyniki badań, dotyczące poszukiwań markerów genetycznych wskaźników produkcyjnych, mogłyby zostać wykorzystane w selekcji wspomaganej markerami tzw. *Marker Assisted Selection* - MAS. Przykładem tego rodzaju działań jest wprowadzenie do praktyki hodowlanej stałego monitoringu obecności w genomie poszczególnych ras tzw. genu podatności na stres - *RYR1* (określanego również mianem Hal). W aspekcie hodowlanym mutacja w locus *RYR1* przynosi szereg efektów produkcyjnych wpływając, m.in. na wartość rozpłodową loch. Przeprowadzone badania własne obejmujące analizę porównawczą genotypów w locus *RYR1* wykazały, że lochy o genotypie *RYR1 C/C* (osobniki homozygotyczne tzw. bezstresowe) były dłużej użytkowane i w tym zakresie znacząco przewyższały lochy o genotypie *RYR1 C/T* (osobniki heterozygotyczne).

Zwraca się również uwagę na możliwość zastosowania w *MAS* tzw. genów kandydujących, których produkty uczestniczą w procesach metabolicznych i fizjologicznych związanych z kształtowaniem wartości rozrodczej loch. W tej grupie markerów wymienia się, m.in. gen estrogenu (ESR) i prolaktyny (PRL).

Istotne znaczenie dla mechanizmów rozrodu świń ma również aspekt cytogenetyczny. Osobniki żeńskie mają dwa czynne chromosomy: X_{pat} (*paternal*, pochodzenia ojcowskiego) i X_{mat} (*maternal*, pochodzenia matczynego). W prawidłowym zestawie żeńskim czynny jest tylko jeden z chromosomów, dlatego też płodność zależy także od X_{pat}.

W okresie niskiej opłacalności produkcji wieprzowiny istotnym elementem jest wspieranie rozwiązań w kierunku poprawy rentowności gospodarstw. Jednym z nich mogłoby być dłuższe użytkowanie loch o właściwej produkcyjności.

61-249 Poznań, ul. Obodrzycka 61
tel.: 61 657 67 00
fax: 61 657 67 67
e-mail: office@polnet.poznan.pl
www.polnet.poznan.pl

Kompleksowe wyposażenie chlewni

Gospodarstwo Pana Jarosława Krzesińskiego znajduje się w Chrzanowie koło Janowca Wielkopolskiego w województwie kujawsko - pomorskim.

Powierzchnia gospodarstwa wynosi blisko 26 ha i w całości przeznaczona jest na uprawy zbożowe. Pan Jarosław uprawia jęczmień, pszenicę oraz pszenżyto. Zboża całkowicie przeznaczone są do skarmiania trzodą chlewną. W celu uzupełnienia ilości komponentów służących do żywienia trzody dokonuje się zakupu soi oraz premiksów.

Z uwagi na niski status zdrowotny macior w roku 2009 nastąpiła depopulacja stada. Jednocześnie rozpoczęto budowę nowej chlewni, która miała pomieścić stado podstawowe, sektor porodu oraz sektor odchowu prosiąt. Nowy budynek został zaprojektowany dla około 50 macior. Sektor tuczu pozostał w starym budynku chlewni.

W 2010 roku budynki zostały wyposażone przez firmę Polnet.

Technologia chowu zakładała bezściołowe utrzymanie zwierząt. W sektorze macior zwierzęta stoją na ruszcie betonowym, natomiast w sektorze porodu i odchowu prosiąt na ruszcie plastikowym.

W porodówkach maciory stoją w jarzmie, skośnie montowanym w kojcu. Prosięta chronione są daszkiem trójkątnym z żarówką podczerwieni. Pojenie odbywa się z nierdzewnych poideł miseczkowych, a paszę prosięta pobierają z nierdzewnych karmników przymocowanych do rusztu.

W odchowalniach prosięta pobierają paszę z automatów skrzyniowych, do których nie jest doprowadzona woda, tzw. żywienie na sucho. Również i w tym przypadku zwierzęta pobierają wodę z nierdzewnych poideł miseczkowych.

Ze względów ekonomicznych przewidziano ręczne żywienie zwierząt w porodówkach i odchowalniach. Paszę Inwestor pobiera do wózka krótkim paszociągiem spiralnym z silosów stojących przy chlewni. Z kolei w sektorze macior i tuczu żywienie jest mechaniczne, pasza podawana jest paszociągami spiralnymi i łańcuchowo - krążkowymi z silosów stojących przy budynku.

Mikroklimat w chlewni jest zapewniony dzięki wentylacji kominowej sterowanej komputerowo. Powietrze do sektora porodu i tuczu dostarczane jest z zewnątrz budynku wlotami powietrza sterowanymi ręcznie, z kolei do sektora porodu i odchowu z korytarza komunikacyjnego za pomocą wlotów bezwładnościowych.

W grudniu 2010 w gospodarstwie Pana Krzesińskiego oczekuje się pierwszych porodów.

Zasada wzajemnej zgodności dla gospodarstw utrzymujących świnie

Anna Litwinow, Janusz Tomasz Lesisz
Centrum Doradztwa Rolniczego, Oddział w Radomiu

Co to jest cross-compliance (wymogi wzajemnej zgodności)?

W czerwcu 2003 roku ministrowie rolnictwa UE uzgodnili wprowadzenie fundamentalnej reformy Wspólnej Polityki Rolnej (WPR). Reforma ta całkowicie zmieniła sposoby wspierania przez UE jej sektora rolnego. Nowa WPR wychodzi naprzeciw oczekiwaniom konsumentów i podatników a jednocześnie daje rolnikom wolny wybór w produkowaniu tego, czego potrzebuje rynek. Większość subsydiów jest wypłacana niezależnie od wielkości i rodzaju produkcji.

Istotnym elementem reformy, wdrażanym od 2005 roku w starych państwach członkowskich UE, jest oddzielenie płatności bezpośrednich od produkcji. Oznacza to zastąpienie dotychczasowych płatności dla poszczególnych rodzajów produkcji rolnej, systemem jednolitej płatności niezależnej od produkcji - SPS (*ang. Single Payment Scheme*). Polska system SPS stosować będzie od 1.01.2014 roku.

Otrzymywanie płatności według nowych zasad powiązane jest z obowiązkiem spełnienia przez gospodarstwo określonych przepisami minimalnych wymogów dotyczących zarządzania gospodarstwem. Jest to tzw. zasada wzajemnej zgodności (*ang. cross-compliance*).

Minimalne wymagania dotyczą:

- ochrony środowiska przed zanieczyszczeniami wynikającymi z prowadzonej w gospodarstwie działalności - tzw. obszar A - obowiązujący od 1.01.2009,
- wytwarzania produktów rolniczych w sposób nie zagrażający zdrowiu ludzi i zwierząt oraz zdrowotności roślin - tzw.obszar B - **obowiązujący od 1.01.2011 r.**, z tym, że wymogi identyfikacji i rejestracji zwierząt w ramach CC obowiązują od 1.01.2009 r.,
- zapewnienia warunków dobrostanu zwierząt - tzw obszar C - obowiązujący od 1.01.2013 r.,
- użytkowania gruntów w sposób nie pogarszający ich jakości - tzw. Dobra Kultura Rolna obowiązująca od 2004 roku.

Podstawami prawnymi zasady wzajemnej zgodności (cross-compliance) są następujące akty prawne Wspólnoty: rozporządzenie Rady (WE) nr 73/2009, rozporządzenie Komisji nr 796/2004, rozporządzenie Rady (WE) nr 1698/2005, oraz akty krajowe: *Ustawa o systemie wsparcia bezpośredniego (Dz. U. z 2008 r. Nr 170, poz.1051, z późn. zm), Obwieszczenie Ministra Rolnictwa w sprawie wykazu wymogów określonych w przepisach Unii Europejskiej* (M.P. z 2009 r. Nr 17. poz. 224).

Wymogi wzajemnej zgodności dotyczące zarządzania gospodarstwem rolnym nie są nowymi przepisami prawnymi stworzonymi dla celów reformy WPR. Są to już istniejące przepisy prawne, których stosowanie jest obowiązkowe dla wszystkich gospodarstw rolnych.

Nowym elementem jest powiązanie przyznawania płatności z przestrzeganiem tych przepisów.

Nieprzestrzeganie przez rolników minimalnych wymagań, określonych w ramach zasady wzajemnej zgodności, będzie skutkowało sankcjami w postaci obniżenia kwot płatności, aż do całkowitego ich pozbawienia w przypadku nieprzestrzegania ustalonych wymagań w kolejnych latach. Spełnienie tych wymogów stanowi również warunek otrzymania płatności w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich w przypadku działań rolnośrodowiskowych, gospodarowania na obszarach górskich i innych obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania, obszarów „Natura 2000", obszarów związanych z wdrażaniem Ramowej Dyrektywy Wodnej, a także zalesiania gruntów rolnych.

Ewentualne sankcje w postaci zmniejszenia płatności będą wynikały z naruszenia wymagań. Jeżeli prawo krajowe określa niektóre wymagania w sposób bardziej rygorystyczny, wówczas ewentualne kary i sankcje za ich nieprzestrzeganie będą wynikały z polskich przepisów i procedur obowiązujących w danej dziedzinie. Oznacza to, że jeśli nawet zrezygnujemy z ubiegania się o płatności to i tak jesteśmy zobowiązani do przestrzegania przepisów prawa.

Z tego względu, oprócz przedstawionych wymagań wynikających z zasady wzajemnej zgodności, należy również przestrzegać zobowiązań wynikających z przepisów krajowych, także w przypadku, gdy ich zakres przekracza wymogi wzajemnej zgodności.

Sankcje za naruszenia wymogów wzajemnej zgodności

System sankcji za nieprzestrzeganie wymogów wzajemnej zgodności został opublikowany w Rozporządzeniu MRiRW z dnia 25 marca 2009 r. w sprawie liczby punktów, jaką przypisuje się stwierdzonej niezgodności, oraz procentowej wielkości zmniejszenia płatności bezpośredniej, płatności cukrowej lub płatności do pomidorów (Dz. U. z 2009 r. Nr 54, poz. 446).

Każde niecelowe naruszenie wymogu lub normy (o normach mówimy w przypadku Dobrej Kultury Rolnej) uznaje się za tzw. niezgodność.

W przypadku świadomego, celowego naruszenia wymogu lub normy mamy do czynienia z tzw. niezgodnością celową. Przesłanki, które mogą zadecydować o kwalifikowaniu danej niezgodności jako celowej to przede wszystkim: wymóg istnieje już od dłuższego czasu, naruszenie ma charakter rozmyślnego działania, wymóg jest prosty do przestrzegania, naruszenie zostało stwierdzone na poziomie ekstremalnym.

W przypadku, gdy to samo naruszenie zostanie wykryte u rolnika więcej niż jeden raz w ciągu trzech lat, mamy do czynienia z tzw. powtarzalnością i wtedy także możliwe jest uznanie niezgodności za celową.

Istnieje także tzw. drobna niezgodność - czyli naruszenie, które w zasadzie nie powoduje zagrożenia dla środowiska, zdrowia ludzi czy zwierząt i jest możliwe do szybkiego naprawienia. Każde państwo członkowskie samo ustalało katalog tzw. „drobnych niezgodności". W Polsce za drobną niezgodność uznane zostało, np. niedokonanie wpisu w ciągu 7 dni w księdze rejestracji świń. W takim przypadku „winowajca" zostanie zobowiązany do usunięcia „usterki" w określonym terminie. Za drobną niezgodność nie ponosi się sankcji finansowych, ale popełnić ją można tylko raz.

Sankcje finansowe ponosi się w przypadku stwierdzenia niezgodności lub niezgodności celowej. Wysokość sankcji (czyli % potrącenia płatności) zależy od skali naruszenia.

Aby ocenić skalę naruszenia każda niezgodność oceniana jest pod kątem trzech kryteriów:

- zasięgu - czyli obszaru na jakim ta niezgodność występuje. Głównym kryterium z reguły jest czy niezgodność dotyczy tylko gospodarstwa, czy też obejmuje obszar poza gospodarstwem. W przypadku niezgodności w dobrej kulturze rolnej kryterium zasięgu ocenia się wielkością powierzchni na jakiej to naruszenie występuje,
- dotkliwości - czyli wagi konsekwencji jaka wynika z naruszenia (ciężkość naruszenia),
- trwałości - czyli jak długi jest okres, w którym występują skutki naruszenia. Ocenia się tu czy szkoda jest odwracalna i w jakim czasie, czy też jest nieodwracalna.

Każde kryterium jest oceniane w skali punktowej: 1-3-5.

Punkty przyznaje się dla każdego kryterium a ich sumę przelicza na procenty potrącenia płatności wg schematu:

Tabela 1. Wyrażona w procentach wielkość zmniejszenia płatności cukrowej, płatności obszarowej lub płatności do pomidorów w zależności od liczby punktów przypisanych stwierdzonym niezgodnościom

Suma punktów	Niezgodność	Niezgodność celowa
	% zmniejszenia	% zmniejszenia
3	1	15
5	1	15
7	3	20
9	3	20
11	3	20
13	5	25
15	5	25-100

W przypadku, gdy kwota zmniejszenia płatności jest nie wyższa od wartości 100 Euro sankcje nie są naliczane, ale obowiązkiem rolnika jest usunięcie stwierdzonych nieprawidłowości. Nie dostosowanie się do tych zaleceń spowoduje, że płatność zostanie potrącona w następnym roku.

W przypadku powtarzających się niezgodności wysokość sankcji jest mnożona przez 3. Jeśli wykroczenie za pierwszym stwierdzeniem naruszenia jest karane, np. 3% obniżką płatności, to przy kolejnym tego typu naruszeniu (w ciągu trzech lat) sankcja wynosi już 9%. W momencie, gdy sankcja zostanie naliczona w wysokości 15% za niezgodności powtarzalne, użytkownik gruntów dostaje powiadomienie i ostrzeżenie, że następnym razem takie naruszenie będzie traktowane jako niezgodność celowa, która jest sankcjonowana bardziej dotkliwie.

Jak sprawdzić czy moje gospodarstwo jest dostosowane do wymogów wzajemnej zgodności?

Samodzielnie

Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie przygotowało materiały, które pomogą zapoznać się z wymaganiami wzajemnej zgodności jak również przy odrobinie chęci samodzielnie sprawdzić, czy gospodarstwo jest dostosowane do wymogów wzajemnej zgodności.

Niezbędne informacje i materiały, w tym listy sprawdzające, można znaleźć na stronie internetowej: www.cdr.gov.pl/cc

Na stronie tej zamieszczono również przewodnik oraz poradnik metodyczny w jaki sposób dokonać oceny. W miarę pojawiania się zmian w przepisach materiały są aktualizowane.

Zamieszczone tam listy sprawdzające można wypełnić elektronicznie lub odręcznie po wydrukowaniu (tab. 2).

W przypadku, gdy nie jesteśmy w stanie sami sobie z tym poradzić proponujemy zwrócić się o pomoc doradczą.

Pomoc doradcza dla rolników

Rolnicy mogą korzystać z pomocy doradczej w zakresie oceny spełniania przez gospodarstwo rolne wymogów wzajemnej zgodności, a jeżeli w trakcie oceny stwierdzone zostaną niezgodności, również z pomocy w sporządzeniu planu dostosowania gospodarstwa do wymogów wzajemnej zgodności. Korzystanie z tego doradztwa przez rolników jest w pełni dobrowolne. Podstawę prawną do ubiegania się o dofinansowanie na przeprowadzenie oceny gospodarstwa stanowi Rozporzą-

Tabela 2. Przykładowa lista sprawdzająca

II.3. Wymogi w zakresie identyfikacji i rejestracji świń					
Lp.	**Wymogi zgodności**	**TAK**	**NIE**	**NIE DOTYCZY**	**UWAGI**
II.3.1.	Nadany jest numer siedziby stada				
II.3.2.	W siedzibie stada wszystkie świnie oznakowane są zgodnia z przepisami				
II.3.3.	Rolnik prowadzi księgę rejestracji świń. Korekty wpisów umożliwiają odczyt zmienianego wpisu				
II.3.4.	Wpisy w księdze rejestracji dokonywane są bezpośrednio po zaistnieniu zdarzenia objętego obowiązkiem wpisu, nie później niż w terminie 7 dni				
II.3.5.	Spełniony jest obowiązek przechowywania danych zawartych w księdze rejestracji świń przez okres 3 lat od dnia ubycia zwierzęcia ze stada				
II.3.6.	Rolnik obowiązany jest do udostępniania na żądanie osoby upoważnionej do dokonywania czynności kontrolnych: pisemnych lub ustnych informacji związanych z przedmiotem kontroli, dokumentów związanych z przedmiotem kontroli oraz okazywania i udostępnienia danych informatycznych				
Opis stwierdzonych niezgodności:					

dzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 kwietnia 2008 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania "Korzystanie z usług doradczych przez rolników i posiadaczy lasów" PROW 2007-2013 (Dz. U. Nr 78, poz. 470, z późn. zm.).

Doradztwo w tym zakresie jest częściowo dofinansowywane ze środków Unii Europejskiej, jeżeli świadczone jest przez uprawnione podmioty doradcze. Podmiotami doradczymi upoważnionymi w Polsce do udzielania pomocy doradczej w tym zakresie są:

- ośrodki doradztwa rolniczego,
- izby rolnicze,
- akredytowane prywatne podmioty doradcze.

Lista akredytowanych podmiotów doradczych znajduje się w Powiatowych Biurach ARiMR oraz na stronie internetowej Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Rolnicy, którzy zdecydują się skorzystać z doradztwa w ramach działania „Korzystanie z usług doradczych przez rolników i posiadaczy lasów", mogą ubiegać się o zwrot 80% kwalifikowalnych kosztów usług doradczych (bez podatku VAT) w Powiatowym Biurze Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (tab. 3).

Warunkiem otrzymania dofinansowania kosztów usługi doradczej jest złożenie wniosku o pomoc w Powiatowym Biurze ARiMR oraz zawarcie pisemnej umowy o świadczenie usług doradczych z podmiotem doradczym.

Dofinansowanie może być:

- jednorazowe - na usługę doradczą obejmującą ocenę spełniania wymogów wzajemnej zgodności przez gospodarstwo oraz pomocy w sporządzeniu planu dostosowania gospodarstwa do wymogów wzajemnej zgodności, jeżeli taka potrzeba wyniknie w trakcie oceny spełniania wymogów wzajemnej zgodności,
- w dwóch częściach, tzn. oddzielnie na dofinansowanie kosztów oceny spełniania wymogów wzajemnej zgodności przez gospodarstwo i oddzielnie na dofinansowanie pomocy w sporządzeniu planu dostosowania gospodarstwa do wymogów wzajemnej zgodności.

W ramach zasady wzajemnej zgodności obowiązkiem kontroli objęta będzie próba gospodarstw pochodząca ze standardowej, obowiązkowej próby wylosowanej w ramach Zintegrowanego Systemu Zarządzania i Kontroli. Próba ta musi zawierać przynajmniej 1% gospodarstw rolnych ubiegających się o płatności bezpośrednie, co w przypadku Polski oznacza konieczność przeprowadzenia około 15 tysięcy kontroli rocznie. Natomiast kontrole z zakresu Identyfikacji i Rejestracji Zwierząt dotyczyć będą 5% gospodarstw utrzymujących bydło oraz 3% gospodarstw utrzymujących owce i kozy.

Kontrole

Organem odpowiedzialnym za kontrole wymogów wzajemnej zgodności w zakresie spełniania przez rolnika zasad dobrej kultury rolnej oraz ochrony środowiska będzie Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (ARiMR). Organem odpowiedzialnym za kontrole wzajemnej zgodności w zakresie identyfikacji i rejestracji zwierząt będzie Inspekcja Weterynaryjna.

Tabela 3. Koszty usług doradczych

Lp.	**Rodzaj zamówionej usługi doradczej**	**Ocena gospodarstwa rolnego w zakresie spełniania wymogów wzajemnej zgodności**				**Opracowanie planu dostosowania gospodarstwa rolnego do wymogów wzajemnej zgodności**			
		produkcja zwierzęca albo produkcja roślinna i zwierzęca		**produkcja roślinna**		**produkcja zwierzęca albo produkcja roślinna i zwierzęca**		**produkcja roślinna**	
		Wartość netto	**Wartość brutto**	**Wartość netto**	**Wartość brutto**	**Wartość netto**	**Wartość brutto**	**Wartość netto**	**Wartość brutto**
		(w zł)	**(w zł)**	**(w zł)**	**(w zł)**	**(w zł)**	**(w zł)**	**(w zł)**	**(w zł)**
I	Kompleksowa ocena gospodarstwa rolnego w zakresie spełniania wymogów wzajemnej zgodności	2200	2684	1200	1464				
I.1	Ochrona środowiska								
	A) gospodarstwo położone na obszarach Natura 2000 albo					700	854	500	610
	B) gospodarstwo położone poza obszarami Natura 2000					400	488	250	305
I.2	Zdrowie publiczne ludzi, zdrowie zwierząt oraz zdrowotność roślin, a także identyfikacja i rejestracja zwierząt					2000	2440	1200	1464
I.3	Dobrostan zwierząt					800	976		
I.4	Dobra kultura rolna zgodna z wymogami ochrony środowiska					300	366	300	366
II.	**Bezpieczeństwo i higiena pracy**	**Ocena gospodarstwa rolnego w zakresie spełniania zasad bezpieczeństwa i higieny pracy**				**Opracowanie planu dostosowania gospodarstwa rolnego do zasad bezpieczeństwa i higieny pracy**			
		300	366	150	183				
						500	610	300	366

Informacje rynkowe

Anna Hammermeister
PZHiPTCh „POLSUS”

Produkcja mięsa na własny użytek

W dniu 19 listopada 2010 r. weszło w życie *Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 21 października 2010 r. w sprawie wymagań weterynaryjnych przy produkcji mięsa przeznaczonego na użytek własny* (Dz. U. Nr 207, poz. 1370).

Przepisy nowego rozporządzenia określają wymagania weterynaryjne dotyczące pozyskiwania na własne potrzeby mięsa utrzymywanych w gospodarstwie cieląt do szóstego miesiąca życia, świń, owiec, kóz, drobiu, zajęczaków oraz zwierząt dzikich utrzymywanych w warunkach fermowych (jelenie, daniele) i zwierząt łownych. W celu pozyskania mięsa na użytek własny w gospodarstwie można dokonywać uboju wyłącznie ww. gatunków zwierząt. Nie można natomiast przeprowadzać w tym celu uboju bydła powyżej szóstego miesiąca życia oraz koni niezależnie od wieku. Mięso pozyskane w gospodarstwie oraz przez myśliwych od zwierząt łownych może być wykorzystane tylko na własne potrzeby i nie może być przedmiotem sprzedaży. Dodatkowo, rolnik, który chce pozyskać mięso na własne potrzeby, może przekazać utrzymywane w swoim gospodarstwie zwierzęta do uboju w innym gospodarstwie a warunki, które muszą spełniać te gospodarstwa zostały określone w ww. rozporządzeniu. W celu pozyskania mięsa na własne potrzeby, rolnik może również przekazać zwierzę do uboju w najbliższej rzeźni, która przeprowadza tzw. „uboje usługowe".

O zamiarze przeprowadzenia uboju zwierząt na użytek własny w gospodarstwie, należy poinformować powiatowego lekarza weterynarii z co najmniej 24 godzinnym wyprzedzeniem. W przypadku uboju cieląt, owiec i kóz informacja powinna być przekazana powiatowemu lekarzowi weterynarii w formie pisemnego powiadomienia, zgodnie z wzorem powiadomienia określonym w załączniku nr 1 do rozporządzenia. Natomiast w przypadku uboju świń i zwierząt dzikich utrzymywanych w warunkach fermowych (jelenie, daniele) informacja o zamiarze przeprowadzenia uboju nie musi być przekazywana na piśmie. W tym przypadku wystarczy, np. zgłoszenie telefoniczne. Obowiązek powiadamiania o zamiarze przeprowadzenia uboju w celu pozyskania na własne potrzeby nie dotyczy natomiast dokonywanych w gospodarstwie ubojów drobiu i zajęczaków.

Mięso świń i nutrii poddawanych ubojowi na użytek własny oraz mięso odstrzelonych dzików podlegają dodatkowo obowiązkowemu badaniu na obecność włośni.

Pełne badanie poubojowe pozyskanego na własne potrzeby mięsa, przeprowadzane przez urzędowego lekarza weterynarii nie jest obligatoryjne i wykonuje się je wyłącznie na życzenie rolnika czy myśliwego.

Tego rodzaju próbki mogą być pobierane i dostarczane przez posiadacza mięsa - w przypadku dzików oraz uboju zwierząt na terenie gospodarstwa, w którym zwierzęta te były utrzymywane albo podmiot prowadzący gospodarstwo, w którym ubijane są zwierzęta pochodzące z innych gospodarstw.

Zasady pobierania próbek mięsa do obowiązkowego badania na obecność włośni zostały określone w załączniku nr 2 Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 21 października 2010 r. w sprawie wymagań weterynaryjnych przy produkcji mięsa przeznaczonego na użytek własny.

Jeśli rolnik lub myśliwy zadecyduje o zgłoszeniu mięsa pozyskiwanego na własne potrzeby do pełnego badania poubojowego, próbki do badania na obecność włośni są pobierane przez urzędowego lekarza weterynarii.

W związku z tym, że badanie na obecność włośni, jak dotychczas będzie można przeprowadzać metodą badania trichinoskopowego, w wystawionym przez urzędowego lekarza weterynarii zaświadczeniu o przeprowadzeniu badania poubojowego mięsa lub w zaświadczeniu o przeprowadzeniu badania próbek mięsa, będzie się znajdować informacja o ograniczeniach w sposobie wykorzystania takiego mięsa. Mięso zbadane na obecność włośni metodą badania trichinoskopowego powinno być bowiem przed spożyciem poddane obróbce cieplnej zapewniającej podgrzanie mięsa do temperatury wewnętrznej wynoszącej co najmniej 71°C. Nie powinno być też wykorzystywane do przygotowania potraw na grillu lub w kuchence mikrofalowej.

Znakowaniu będzie podlegać jedynie tusza uznana za niezdatną do spożycia przez ludzi. W tym przypadku urzędowy lekarz weterynarii zobowiązany jest jednak wydać decyzję administracyjną o uznaniu mięsa za niezdatne do spożycia przez ludzi, w której określi sposób postępowania z takim mięsem.

Źródło: Opracowano na podstawie Biuletynu informacyjnego MRiRW

Nie będzie zmian w dopłatach do utylizacji zwierząt

W 2011 r. dofinansowanie utylizacji padłych zwierząt gospodarskich będzie na dotychczasowych zasadach. Za zbiór i utylizację bydła w wieku powyżej 2 lat rolnik nie będzie nic płacił. Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa podpisała umowy z 12 firmami na

dofinansowanie w 2011 r. kosztów utylizacji padłych zwierząt gospodarskich. Obejmują one koszty zbioru, transportu i unieszkodliwiania padłego bydła, owiec, kóz, świń i koni. Zasady korzystania z usług utylizacyjnych z dofinansowaniem Agencji w 2011 r. dla rolników będą takie same jak obecnie. Nieznacznie zmienił się jedynie wzór oświadczenia producenta rolnego, w związku ze zmianą adresu korespondencyjnego Centrali Agencji. Na dopłaty do utylizacji zwierząt w 2011 r. przeznaczone jest 68 mln zł. W 2010 było to 59 mln zł. Agencja zapłaci za rolnika pełne koszty zbioru i transportu padłego bydła, owiec, kóz, koni oraz świń, a także pokryje w 100% koszty utylizacji padłego bydła w wieku powyżej 2 lat oraz owiec i kóz, które ukończyły 18. miesiąc życia. Natomiast w przypadku utylizacji padłego bydła poniżej 2 lat oraz owiec i kóz poniżej 18. miesiąca życia oraz świń i koni, niezależnie od ich wieku, Agencja może dofinansować do 75% kosztów poniesionych przez rolnika. W przypadku producentów rolnych będących płatnikami podatku VAT, dofinansowanie nie obejmuje kwoty tego podatku. Wybór firm został dokonany na podstawie rankingu. Preferowane były oferty z jak najniższą ceną. Jednak koszty świadczeń są zróżnicowane, dlatego rolnicy przed zleceniem wykonania usługi powinni zapoznać się z cennikiem poszczególnych firm działających na terenie danego województwa.

Źródło: www.portalspozywczy.pl

Rozporządzenie ws. ksiąg rejestracji

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi Marek Sawicki 21 grudnia 2010 r. podpisał Rozporządzenie zmieniające rozporządzenie w sprawie księgi rejestracji bydła, świń, owiec lub kóz.

Dotychczasowe wzory ksiąg rejestracji dla bydła, owiec i kóz zawierały wykazy kodów ras zwierząt. W związku z tym dodanie nowej rasy do słownika ras w systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt (systemie IRZ), prowadzonym przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa spowodowane, np. otwarciem nowej księgi hodowlanej albo sprowadzeniem zwierząt należących do rasy dotychczas nie rejestrowanej w systemie IRZ, powodowało konieczność dokonywania nowelizacji Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 29 lipca 2005 r. *w sprawie księgi rejestracji bydła, świń, owiec lub kóz* (Dz. U. Nr 151, poz. 1268 oraz z 2007 r. Nr 18, poz. 106). Aktualny wykaz kodów ras bydła, owiec i kóz zostanie udostępniony posiadaczom zwierząt w biurach powiatowych i na oficjalnej stronie internetowej Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa.

Ponadto, w nowych wzorach ksiąg rejestracji bydła, owiec i kóz oraz świń zrezygnowano z rozróżniania poszczególnych typów zdarzeń powodujących ubycie zwierząt z siedziby stada (tj. sprzedaż, sprzedaż w celu uboju, sprzedaż do państwa Unii Europejskiej, sprzedaż do państwa Unii Europejskiej w celu uboju, inne przemieszczenie), zastępując je jednym pojęciem *przemieszczenia z siedziby stada.*

POLnet
PPH POLNET Sp. z o.o.
61-249 Poznań, ul. Obodrzycka 61
tel. (061) 657 67 00, fax (061) 657 67 67
e-mail: office@polnet.poznan.pl, www.polnet.poznan.pl

OPIEKUNOWIE REGIONÓW:
Polska płn.-zach.: 606 675 003
Polska płn.-wsch.: 662 027 070
Polska płd.-wsch.: 668 305 546
Południe Polski: 600 946 906
Płd. woj. wielkopolskiego: 604 630 070
Lubuskie, Dolnośląskie, Łódzkie: 602 278 013

KOMPLEKSOWE WYPOSAŻENIE CHLEWNI

Podobnie zrezygnowano z rozróżniania poszczególnych typów zdarzeń powodujących przybycie zwierząt do siedziby stada (kupno, kupno z państwa Unii Europejskiej), zastępując je jednym pojęciem *przemieszczenia do siedziby stada.* Powyższe rozporządzenie zostało skierowane do publikacji i wejdzie w życie w terminie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Ustaw.

Źródło: www.minrol.gov.pl

Wspólna Polityka Rolna po 2013 roku

Wspólna Polityka Rolna, historycznie pierwsza spośród wspólnych polityk społeczno-ekonomicznych Wspólnot Europejskich, na przestrzeni kilku dziesięcioleci podlegała ciągłej ewolucji. Zmieniające się uwarunkowania zarówno wewnętrzne, jak i zewnętrzne UE wymagały kolejnych dostosowań *acquis-communitaire* w tym obszarze. Najważniejsze z nich obejmują reformę MacSharry'ego z 1992 roku, uzgodnioną w 1999 roku Agendę 2000 oraz przeprowadzoną w 2003 roku, a więc tuż przed akcesją Polski do UE - reformę z Luksemburga, która obok postanowień dotyczących kształtu WPR do 2013 roku, zobowiązała również Wspólnotę do przeprowadzenia oceny funkcjonowania tej polityki (ang. Health-Check) w latach 2007-2008.

Od momentu uzyskania członkostwa w Unii Europejskiej, Polska współdecyduje o zmianach WPR, czego wyrazem jest udział w kolejnych modyfikacjach tej polityki (reformy poszczególnych rynków rolnych: cukru w 2006 r., owoców i warzyw oraz wina w 2007 r., Health-Check 2007-2008). Już dziś wiadomo, że nieuniknione będą dalsze zmiany, które istotnie wpłyną na kształt polityki rolnej UE po 2013 roku. Uwidocznił to także zakończony w listopadzie 2008 r. przegląd Wspólnej Polityki Rolnej (Health-Check), wskazując na potrzebę dalszych dostosowań tej polityki do nowych długoterminowych wyzwań.

Ważnym etapem prac nad polską propozycją odnośnie wspólnych zasad i założeń dla przyszłej polityki rolnej w Unii Europejskiej jest *Stanowisko Rządu Rzeczypospolitej Polskiej w sprawie przyszłości Wspólnej Polityki Rolnej po 2013 roku*.* Projekt tego stanowiska był przedmiotem uzgodnień międzyresortowych, a następnie przyjęty przez Komitet Europejski Rady Ministrów w dniu 26 maja 2009 roku, a także zatwierdzony przez Radę Ministrów w dniu 12 czerwca 2009 r.

Debata publiczna o przyszłości Wspólnej Polityki Rolnej przygotowuje podstawy pod zaplanowany na lata 2011-2012 proces legislacyjny, w którym zostaną wypracowane i przyjęte ramy prawne przyszłej WPR. W dniu 18 listopada 2010 r. Komisja Europejska opublikowała komunikat *„Wspólna Polityka Rolna - w stronę 2020 roku: sprostać wyzwaniom przyszłości związanym z żywnością, zasobami naturalnymi oraz aspektami terytorialnymi".* Komunikat otwiera formalną dyskusję na forum UE w sprawie reformy WPR. W połowie 2011 r. należy spodziewać się prezentacji przez KE oficjalnych projektów legislacyjnych w zakresie przyszłości WPR. Publikacja tych projektów zbiegnie się w czasie z objęciem przez Polskę przewodnictwa w Radzie UE (II poł. 2011 r.).

**Ze Stanowiskiem Rządu Rzeczypospolitej Polskiej w sprawie przyszłości Wspólnej Polityki Rolnej Unii Europejskiej po 2013 roku można zapoznać się na stronie MRiRW pod adresem:*
http://www.minrol.gov.pl/pol/Informacje-branzowe/WPR-po-2013-roku/Stanowisko-Rzadu-RP-WPR-po-2013-roku/

Źródło: www.minrol.gov.pl

Decyzja Rady Ministrów w sprawie programu zwalczania choroby Aujeszkyego

Dnia 30 XII 2010 r. Rada Ministrów przyjęła projekt *Rozporządzenia Rady Ministrów zmieniającego rozporządzenie w sprawie wprowadzenia programu zwalczania choroby Aujeszkyego u świń.*

Przedmiotowe rozporządzenie zostało podpisane przez Prezesa Rady Ministrów i zostało opublikowane w Dzienniku Ustaw w dniu 31 grudnia 2010 r. (Dz. U. z 2010 r. Nr 259, poz. 1765) Rozporządzenie weszło w życie z dniem ogłoszenia.

Zmiany wprowadzone ww. rozporządzeniem dotyczą zniesienia obowiązku zaopatrywania w świadectwo zdrowia przesyłek świń przewożonych bezpośrednio do rzeźni, z wyjątkiem świń przewożonych ze stad o statusie stada podejrzanego o zakażenie, zakażonego i zawieszonego. W związku z powyższym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w świadectwo zdrowia zaopatruje się przesyłki:

1. Świń wprowadzanych do stad, punktów kopulacyjnych i punktów skupu oraz na targi, pokazy, wystawy i konkursy;
2. Świń przeznaczonych do uboju ze stad podejrzanych o zakażenie, zakażonych i zawieszonych;
3. Prosiąt ze stad zakażonych przemieszczanych do innych stad zakażonych celem ich odchowu do wagi ubojowej.

Źródło: www.minrol.gov.pl

INSATEX-MT

PRZEDSIĘBIORSTWO HANDLOWO - USŁUGOWE "INSATEX - MT"

Adres:
61-615 Poznań
ul.Madziarska 38

Kontakt:
tel./fax: 61 822 01 21
e-mail: biuro@insatex.pl

www.insatex.pl

Sprzedaż hurtowa i detaliczna artykułów do:
- ✓ ***inseminacji*** (aparatura i sprzęt laboratoryjny, szkolenia w zakresie produkcji nasienia)
- ✓ ***porodu*** (urządzenia do diagnostyki prośności i porodowe)
- ✓ ***odchowu*** (szlifierki i cęgi do ząbków,obcinacze ogonków gazowe i elektryczne, promienniki i oprawy do nich)
- ✓ ***znakowania*** (kredki i farby w aerozolu, tatuownice, cyfry, tusze, karbownice, kolczyki i kolczykownice oraz pisaki)
- ✓ ***pojenia i karmienia*** (poidła miskowe, smoczkowe, zraszacze, karmidła dla wszystkich grup technologicznych)
- ✓ ***poskramiania*** (poskromy, poganiacze, środki antyagresyjne i zapobiegające kanibalizmowi)

Ponadto szeroki asortyment weterynaryjny oraz higieny pracy i pomieszczeń!

PQS w świecie reklamy

Anna Hammermeister, Agnieszka Warda
PZHiPTCh „POLSUS", Warszawa

Warszawa, Gdańsk, Kraków, Szczecin... Plac Konstytucji, Metro Centrum, ul. Grunwaldzka, Grzegórzecka, Aleje Niepodległości...

To tylko kilka największych miast, najliczniej odwiedzanych miejsc i najbardziej ruchliwych ulic, gdzie rozpoczęła się pierwsza w Polsce kampania informacyjna nt. mięsa wieprzowego wysokiej jakości, tj. wyprodukowanego zgodnie ze standardami Pork Quality System. Do tej pory nie było tak szeroko zakrojonej, profesjonalnej akcji informacyjnej, dotyczącej produkcji mięsa wieprzowego. Takie działania marketingowe są nowością w tym obszarze.

Skąd pochodzą środki finansowe skierowane na kampanię?

Polityka rolna UE stwarza możliwość wsparcia finansowego produkcji żywności wysokiej jakości, m. in. poprzez współfinansowanie kampanii informacyjnych bądź promocyjnych dla żywności wyprodukowanej w systemach jakości w ramach środków finansowych Wspólnej Polityki Rolnej z mechanizmu „Wsparcie działań promocyjnych i informacyjnych na rynkach wybranych produktów rolnych", administrowanych przez ARR. Jednak, aby te środki pozyskać, musi istnieć instrument, za pomocą którego stanie się możliwe finansowanie działań informacyjnych bądź promocyjnych. Taką możliwość daje opracowany przez „POLSUS", we współpracy ze Związkiem Polskie Mięso" i uznany przez Ministra Rolnictwa System Jakości Wieprzowiny PQS.

Decyzją Komisji Europejskiej nr K(2010)4312 z dnia 29 czerwca 2010 roku w sprawie zatwierdzenia programów działań informacyjnych i promocyjnych, dotyczących produktów rolnych na rynku wewnętrznym, zaakceptowany został budżet kampanii informacyjnej PQS. Wynosi on ponad 3,7 mln euro, z czego 50%, tj. ponad 1,8 mln euro, stanowi dofinansowanie ze środków unijnych a 30% - ze środków krajowych (tj. 1,11 mln euro). Pozostałe 20% całkowitego budżetu kampanii finansowane jest ze środków Funduszu Promocji Mięsa Wieprzowego, co stanowi ponad 0,7 mln euro. A zatem swój wkład finansowy w kampanię ma również każdy rolnik, który odprowadza składkę na rzecz Funduszu Promocji Mięsa Wieprzowego.

Kto realizuje kampanię?

Przygotowanie kampanii powierzono profesjonalnej agencji reklamowej CAM Media S.A., która została wyłoniona w drodze przetargu i ma doświadczenie w realizacji podobnych przedsięwzięć, np. w kampanii dotyczącej mleka.

Kampania została zainaugurowana podczas konferencji prasowej w Warszawie w dniu 29 września 2010 r. (fot. 1.)

Jakie są główne cele kampanii?

Główne cele kampanii to:

- poinformowanie grup docelowych o nowym Systemie Jakości PQS,
- promowanie zakupu mięsa wyprodukowanego w Systemie PQS oraz
- zbudowanie świadomości znaku PQS i jego związku z wysokiej jakości mięsem wieprzowym.

Kampania, poprzez poszczególne działania, ma na celu wzmocnienie pozycji rynkowej producentów wieprzowiny PQS i poprawę ich konkurencyjność na rynku krajowym i unijnym. Zwiększenie konkurencyjności na rynku wieprzowiny odbywa się na wiele sposobów a jednym z nich jest produkcja mięsa o wysokiej jakości i równoczesne informowanie odbiorców (konsumentów, zakłady mięsne, dystrybutorów, restauratorów) o szczególnych walorach mięsa wieprzowego wyprodukowanego w standardzie PQS i dodatkowym wysiłku włożonym przez naszych rolników w proces produkcji.

Działania informacyjne mają na celu utrwalenie w świadomości konsumentów

Fot. 1 Inauguracja kampanii informacyjnej PQS

i dystrybutorów znaku (logo) Systemu i warunków, jakie trzeba spełnić, aby go uzyskać. Dzięki temu, grupom docelowym łatwiej będzie dokonać wyboru mięsa o znanym pochodzeniu, w pełni identyfikowalnego, z gwarancją jakości potwierdzoną certyfikatem, od krajowych producentów.

Do kogo skierowane są działania informacyjne?

Działania informacyjne skierowane zostały do dwóch głównych grup docelowych, tj. konsumentów oraz doradców (dystrybutorów).

Pierwszą grupę docelową stanowią kobiety w wieku 24-54 lat, mieszkanki dużych miast, ze średnim i wyższym wykształceniem. Przeprowadzone badania marketingowe wykazały, że właśnie ta grupa konsumentek najczęściej robi zakupy dla rodziny, interesuje się żywnością, czyta etykiety, zauważa i docenia wysokojakościowe produkty.

Przekaz kierowany do konsumentów skupia się na poinformowaniu ich o:

- wysokiej jakości mięsa potwierdzonej certyfikatem,
- pewności źródła pochodzenia, sposobie hodowli i produkcji,
- dbałości o zdrowie zwierząt i ochronę środowiska naturalnego,
- gwarancji zachowania wysokich norm bezpieczeństwa i kontroli jakości na każdym etapie produkcji,
- spełnieniu surowych kryteriów jakości, z naciskiem na walory smakowe i przydatność kulinarną.

Druga grupa to doradcy i dystrybutorzy, którzy pełniąc rolę ekspertów mogą w znaczący sposób wpłynąć na decyzje zakupowe konsumentów. Główny przekaz do segmentu dystrybutorów ma wywołać wzmożony popytu na produkty PQS.

Grupą wspierającą działania kampanii są także:

- dziennikarze mediów poradnikowych i branżowych piszący o kuchni, ekonomii, restauracjach, stylu życia,
- szefowie kuchni, restauratorzy, właściciele restauracji oraz ich managerowie,
- osoby publiczne, związane z kulinariami,
- instytucje, uczelnie, stowarzyszenia oraz fundacje łączące osoby związane z żywnością i gastronomią,
- uczniowie i nauczyciele szkół gastronomicznych.

Jest to grupa, która buduje zaufanie do produktu i nadaje mu właściwą rangę w świadomości odbiorców. Główny przekaz do tej grupy ma na celu wskazanie, że system gwarantuje jakość i bezpieczeństwo mięsa wieprzowego a opracowane dla Systemu PQS standardy postępowania na każdym z etapów produkcji, wpływają na końcową jakość produktu i gwarantują uzyskanie mięsa wieprzowego o szczególnej, wysokiej jakości. Przekaz informacyjny ma również wskazać, że produkty PQS posiadają unikalne właściwości (smak i aromat), co wynika ze specyfiki sposobu ich wytwarzania a promocja takich produktów stwarza szansę na lepszy rozwój krajowego rolnictwa i gospodarki.

W jaki sposób kampania dociera do grup docelowych?

W ramach kampanii przewidziano szereg działań skierowanych do poszczególnych grup docelowych. Do konsumentów jest to przekaz za pomocą programów telewizyjnych z udziałem ekspertów (np. *Pytanie na śniadanie, Wściekłe gary*), reklam w stacjach telewizyjnych, prasie

Fot. 2 Kampania PQS w internecie

Fot. 3 Kampania PQS typu outdoor

kobiecej, w internecie (fot. 2 i 4). Są też reklamy typu outdoor: na autobusach miejskich (fot. 3), wielkoformatowe siatki na dużych biurowcach czy kamienicach (fot. 5), w ruchliwych przejściach podziemnych. Inną formą reklamy są konkursy dla konsumentów w sklepach.

Działania dla dystrybutorów to przede wszystkim specjalistyczne artykuły w prasie branżowej i szkolenia. W grudniu 2010 r. w wybranych miastach Polski odbył się pierwszy cykl szkoleń, przeprowadzony z udziałem specjalistów z „POLSUS" i ze Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego. Na potrzeby szkolenia przygotowany został profesjonalny film szkoleniowy z udziałem ww. specjalistów oraz restauratorów, rolników i zakładów mięsnych, gdzie pokazano poszczególne etapy procesu produkcyjnego mięsa wieprzowego: od gospodarstwa rolnego poprzez obrót przedubojowy, postępowanie w zakładzie mięsnym aż po dystrybucję.

W dalszych etapach kampanii przewidziane są szkolenia dla restauratorów oraz uczniów i nauczycieli szkół gastronomicznych.

W grudniu ubiegłego roku odbyło się także wyjazdowe spotkanie dla dziennikarzy, podczas którego grupa przedstawicieli prasy, radia i telewizji mogła zapoznać się ze szczegółowymi zasadami funkcjonowania systemu PQS, spotkać się z ekspertami Systemu PQS i zobaczyć produkcję w zakładach mięsnych.

Czy potrzebna jest kampania informacyjna?

Wśród konsumentów panuje stereotypowe przekonanie, że wieprzowina jest tłusta, niezdrowa i stanowi jedną z głównych przyczyn chorób serca. W wyniku

nagłaśnianych przez środowiska tzw. zielonych sporadycznych przypadków złego traktowania zwierząt, konsument nabiera przekonania o nieodpowiednich warunkach ich utrzymania i transportu oraz niehumanitarnym uboju. Dopełnieniem obrazu są informacje medialne o zagrożeniu świńską grypą, prionami czy dioksynami. To buduje w świadomości potencjalnego konsumenta nieprawdziwy obraz produkcji zwierzęcej i budzi wątpliwości co do bezpieczeństwa żywności. W efekcie wielu konsumentów kieruje swoją uwagę w stronę innych, w ich przekonaniu bezpieczniejszych segmentów rynku rolnego.

Oczywiście, lubimy wieprzowinę i jakby na przekór tym stereotypom, spożywamy jej dosyć dużo w porównaniu z innymi gatunkami mięsa. Być może częściej z przyzwyczajenia niż z przekonania. Warto jednak przedstawić konsumentowi ofertę Systemu PQS, aby na podstawie uzyskanych informacji świadomie dokonywał wyboru mięsa wieprzowego i podejmował dobre decyzje zakupowe.

Fot. 4 Kampania PQS w internecie

Okazję ku temu stwarza kampania informacyjna, gdzie w sposób zaplanowany i profesjonalny do szerokiego grona konsumentów, dystrybutorów, grup opiniotwórczych, przekazywane są rzetelne informacje na temat mięsa wieprzowego oraz sposobu i warunków jego produkcji, a skala z jaką się to dzieje, ze względów finansowych, do tej pory nigdy nie miała miejsca. Kampania jest również doskonałą okazją do przekazania informacji o tym, jak wielu przepisów musi na co dzień przestrzegać każdy polski producent trzody chlewnej, aby zapewnić bezpieczeństwo produkowanej przez siebie żywności, a w przypadku wieprzowiny PQS dodatkowo, w sposób dobrowolny, nie wymaganych przepisami prawa, standardów produkcyjnych. Te działania pozwolą ujrzeć polską hodowlę i produkcję trzody chlewnej w prawdziwym, lepszym świetle.

Fot. 5 Kampania PQS - siatka wielkoformatowa - Kraków, ul. Grzegórzecka

KRAJOWY SYSTEM JAKOŚCI ŻYWNOŚCI

PORK QUALITY SYSTEM
Quality Standard

www.polsus.pl

Polski Związek Hodowców
i Producentów Trzody Chlewnej
„POLSUS”
ul. Ryżowa 90; 02-495 Warszawa
tel. 22 491 55 12-13
pqs@polsus.pl

POLSKI ZWIĄZEK HODOWCÓW I PRODUCENTÓW TRZODY CHLEWNEJ
POLSUS

Polskie Mięso

COBICO®

PORK QUALITY SYSTEM

Quality Standard

Wysoka jakość mięsa *potwierdzona certyfikatem*

Wyjątkowe walory *smakowe i kulinarne*

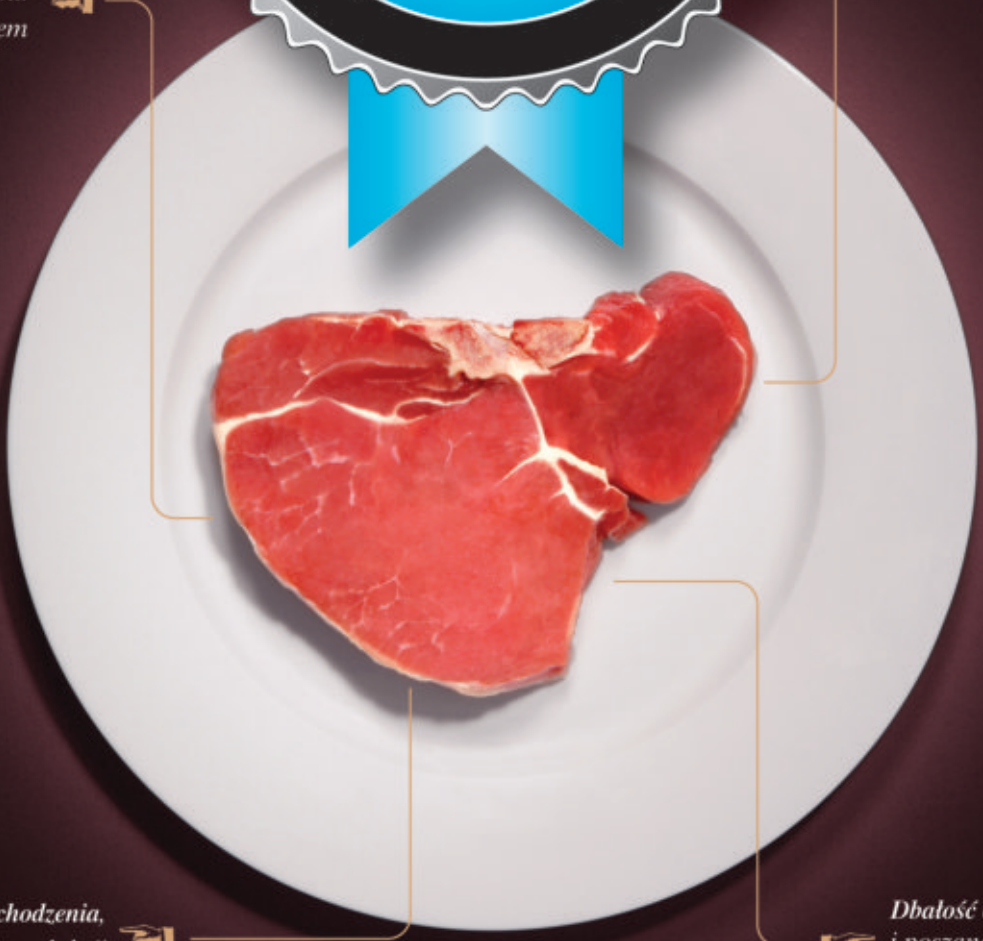

Pewność źródła pochodzenia, sposobu hodowli i produkcji

Dbałość o zdrowie zwierząt *i poszanowanie środowiska naturalnego*

PQS – Znak wyśmienitej wieprzowiny

PQS (Pork Quality System) – System Jakości Wieprzowiny – gwarantuje zachowanie norm bezpieczeństwa i kontrolę jakości na każdym etapie produkcji.
Umożliwia prześledzenie ścieżki pochodzenia mięsa wieprzowego „od widelca do zagrody".

www.wieprzowinapqs.pl

KAMPANIA FINANSOWANA PRZY WSPARCIU UNII EUROPEJSKIEJ ORAZ RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ.

ARR Agencja Rynku Rolnego

Polskie Mięso

KAMPANIA WSPÓŁFINANSOWANA RÓWNIEŻ Z FUNDUSZU PROMOCJI MIĘSA WIEPRZOWEGO.